

I. ГЛАВА ПЪРВА

ВЪВЕДЕНИЕ

1. Указания за работа с ръководството.

Целта на настоящото ръководство е да запознае потребителя с концепциите, възможностите и предимствата на програмния продукт за двустранно счетоводство ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство. Предложените ясни постъпкови инструкции за работа с продукта я правят незаменим помощник на всеки съвременен специалист - счетоводител.

Ръководството е организирано в седем части, подредени в логическа последователност, която да помогне за бързото и безпроблемно усвояване на продукта. Първоначално е направен общ обзор на продукта, като се акцентира върху типичните действия, общовалидни за всички модули. По - нататък чрез подробно описание на необходимите действия за работа, които трябва да се извършат, се разглеждат отделните модули на продукта.

Глава първа, “Въведение” запознава с възможностите на програмния пакет ПАРИ ЕКСПЕРТ®, като са изяснени основните принципи, залегнали в разработката му. Разглежда се възможността чрез последователното внедряване на неговите части да се автоматизират основните информационни дейности в едно предприятие. Описани са предимствата на “единната среда”, създавана от пакета, която позволява взаимозаменяемост на служителите (операторите), работещи с различните му продукти.

Глава втора, “Запознаване със счетоводния програмен продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство”, прави общ обзор на продукта. Подробно са изложени изискванията му към техническите средства и системното програмно осигуряване. Обяснени са възможностите на ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство за защита на информацията и за работа в среда на локална мрежа, при използване на разпределени бази, за най - пълно оползотворяване на ресурсите на всички компютри. Посочват се няколко примерни схеми на работа. Разгледани са общите правила за работа с продукта, клавишни операции, структура на данните, получаване на помощ и приключване на работата.

В Глава трета, “Внедряване на продукта” са разгледани началните стъпки за започване на работа с продукта, като е отделено внимание на специфичните действия и решения, които трябва да се вземат предварително. Такава организация е необходима за самото счетоводство, като се имат предвид не само основните нормативни документи, но и разработването на система на индивидуално прилагани сметки, счетоводни документи и документооборот.

Глава четвърта, “Вход на документи и Справки” представя основната част на програмата, като я разделя на “ВХОД” (документи) и “ИЗХОД” (справки). Тази част от програмния продукт се използва ежедневно от счетоводството, затова тук подробно се описват действията при различни ситуации.

Глава пета, “Сервизни функции от модул Счетоводство” разглежда поддръжката на счетоводната програма. При всяка програмна система, в това число и ПАРИ ЕКСПЕРТ®, както с натрупване на информацията, така и чрез хардуерните и системни грешки, се увеличава възможността от прекъсвания. Това може да се избегне като се прави периодична проверка на състоянието на информационните масиви, на работата на програмната система, както и профилактика на техническите средства. Необходимите действия могат да се предприемат от:

а/ Квалифициран компютърен специалист. Това се налага при сериозни повреди и разрушения на базата данни или програмния продукт, в резултат на авария или друга екстремална ситуация.

б/ Упълномощен потребител, който използва възможностите на тази част от програмния продукт, както и други продукти в рамките на пакета ПАРИ ЕКСПЕРТ®, предоставени му за тази цел от разработчика.

Глава шеста, “Архивиране на системата” е логическо продължение на описаните в глава пета проблеми по безаварийната работа на системата. Дори при пълно спазване на технологията на работа и всички мерки за сигурност, може да се получи пълно разрушаване на системата и натрупаните данни. Това се случва изключително рядко, но все пак е възможно. В такава ситуация единственото разрешение е възстановяването на направени преди това копия на системата (архив). Технологията за правене и възстановяване от архивни копия е описана в главата. Копията имат и по - специален смисъл, с оглед запазване на междинните резултати (счетоводни приключения).

В **Глава седма “Вторични документи”** се разглеждат освен вторичните документи и работата с тях, още и някои допълнително разработени справки и специфични дейности.

2. Компютърната обработка в съвременното счетоводство.

Компютърната обработка на счетоводната информация позволява да се автоматизират рутинни изчислителни процеси, веднъж въведена информация да се използва многократно за различни задачи, а освободеното време на счетоводния персонал да се използва за фактически контрол по документирането на стопанските факти.

3. Основни концепции, залегнали в програмния пакет ПАРИ ЕКСПЕРТ®.

Модул **Счетоводство** е част от програмния пакет ПАРИ ЕКСПЕРТ®, който цели да покрие всички основни нужди от приложен софтуер в едно предприятие. Тук не се има предвид кореспонденция, деловодство и други офис приложения, а специфични финансово - отчетни информационни системи на предприятието, като: счетоводство, складово стопанство, фактуриране, амортизации, калкулации.

Максималното улеснение на потребителя е основната идея, залегнала при направата на програмния пакет ПАРИ ЕКСПЕРТ®. Това обяснява факта, че въпреки постоянния контрол върху действията на оператора, в повечето случаи програмата издава препоръчителни, а не задължителни решения. Освен ограничения, наложени от нормативните документи в страната, разработчиците са се стремили да не налагат допълнителни. Същата тенденция следва и създаването на операции (услуги), които поемат рутинни действия и автоматично създават документи при определени параметри. Стремещът да се обхванат всички подобни оперативни дейности е оправдан, тъй като по този начин се осигурява максимално бързо "поемане" на първичната информация от компютрите.

Заложените в някои от програмните продукти елементи на експертни системи, позволяват получаването и анализирането на прогнозни резултати в дейността на предприятието.

И накрая, за по - бързото усвояване на новите програмни продукти от пакета, както и за по - лесна адаптация към компютъра, в ПАРИ ЕКСПЕРТ® се използват клавишни комбинации, познати на компютърния потребител.

4. Програмният продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ® се състои от :

ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство	Двустранно счетоводство
ПАРИ ЕКСПЕРТ® Калкулации	Калкулации на нормативна себестойност
ПАРИ ЕКСПЕРТ® Амортизации	Счетоводни и данъчно признати амортизации
ПАРИ ЕКСПЕРТ® Фактуриране	Фактуриране
ПАРИ ЕКСПЕРТ® Каса	Оперативна каса
ПАРИ ЕКСПЕРТ® Склад	Складово стопанство

Основната концепция на програмния пакет ПАРИ ЕКСПЕРТ® е обединяването в единна информационна система на основните дейности, извършвани в една фирма. Това се реализира на базата на взаимодействие, чрез предаване на данни между отделните програмни продукти. Възможността за това се дължи на факта, че те работят в своя специфична среда, разработена специално за нуждите на програмния пакет ПАРИ ЕКСПЕРТ®.

За потребителя определено предимство на пакета е модулната му организация, позволяваща безпроблемното включване на различните модули в общата информационна система на фирмата, когато възникне необходимост от тяхното ползване.

5. Развитие и актуализиране на програмния пакет ПАРИ ЕКСПЕРТ®.

Програмният продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство е реализиран като средство за работа, както в малки, така и в големи фирми, в чиито счетоводни отдели работят няколко души. Той претърпя многократни изменения, свързани от една страна с промяната в счетоводните и данъчни нормативни документи, а от друга - с усъвършенствувания от програмен характер.

6. Предварителна информация за работа с продукта.

Програмният пакет ПАРИ ЕКСПЕРТ® е разработван с оглед максимално улеснение на работата с него, като почти всички дейности, които биха могли да бъдат необходими на потребителя са включени в разбираем вид.

Все пак, доколкото ПАРИ ЕКСПЕРТ® работи под управление на WINDOWS '95, '98, MILENIUM, NT 4.0 и WINDOWS 2000, необходимо е потребителя да има начална компютърна грамотност, включваща познаване на компютъра и основните понятия в WINDOWS . Тъй като продуктът позволява работа в локална мрежа, ако е реализиран този вариант, е необходимо подготвеност върху основните възможности на локалната мрежа и разпределената обработка.

7. Счетоводен продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство. Предимства пред останалите счетоводни програмни продукти.

Програмният продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство притежава множество предимства, които ще разгледаме от няколко страни:

А/ От гледна точка на счетоводителя:

- богати възможности за създаване на индивидуален сметкоплан за произволна дейност, с неограничен брой аналитични нива;
- оценка на материалните запаси по обекти;
- отчет и оценка на валута;
- автоматично изготвяне на дневници за покупка и продажба;
- автоматично изготвяне на дискети за данъчните служби и данъчни декларации и Справка – Декларация за ДДС;
- автоматично разпределение на общи разходи;

- осчетоводяване на себестойност;
- възможност за корекция, без извършване на фиктивни счетоводни операции;
- множество справки по сметки;
- пълна оборотна ведомост;
- счетоводен баланс
- отчет за приходи и разходи;
- паричен поток;
- отчет за собствения капитал;
- възможност за паралелна работа с данните в различни месечни и годишни периоди без задължително приключване на период.
- изход на основните счетоводни отчети на чужд език и изход към формат на Word, Excel, HTML и др.

Б/ От гледна точка на потребителя:

- опростени и твърдо установени правила за работа с продукта;
- изключително развита процедура за оказване на помощ (HELP);
- собствена среда, която позволява при работа извършването на почти всички процедури, без излизане от програмата.

В/ От гледна точка на програмиста:

- стандартен формат на данните и възможност за работа с различни бази данни;
- гъвкава и опростена настройка на продукта, позволяваща разпределение на масивите от данни;
- автоматична настройка за работа в среда на локална мрежа.

8. Лицензни права и защита.

ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство е запазена търговска марка и не може да бъде използвана за каквито и да е цели от други организации. От това следва, че потребителят има право да зарежда, изобразява на екрана и съхранява в паметта само на един компютър само едно копие на ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство. Правата върху базата данни, създадена впоследствие от системата принадлежат на потребителя на съответното копие на ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство. Всяко друго действие с продукта се смята за нарушение по закона за авторско право и е със регламентираната наказателна тежест. При закупуването на едно копие потребителят има изброените по - горе права само при употребата му върху един отделен компютър, дори и при положение, че компютъра е в среда на

локална мрежа. Това означава, че счетоводната система може да бъде инсталирана в мрежова среда, но нейното използване ще е възможно само на компютъра, от който е инсталирана. Последното не важи при положение, че е закупена мрежова версия на системата, за която обаче има ограничение за броя ползвачи я потребители.

II. ГЛАВА ВТОРА

ЗАПОЗНАВАНЕ СЪС СЧЕТОВОДНИЯ ПРОДУКТ ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство

1. Необходим комплекс от технически средства.

Програмният продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство работи на всеки IBM или съвместим с него микрокомпютър. Това позволява голям толеранс от технически средства, с които да е конфигуриран компютъра. Същевременно, доколкото системата работи в своя обвивка, тя се конфигурира автоматично, като максимално използва съществуващата техническа база.

Минималната техническа конфигурация, която системата използва е:

1. PC Pentium 100MHz 32 MB RAM
2. HDD >= 1 GB
3. FDD (3,4" или 5")
4. CD
5. SVGA монитор 800x600 256 Color
6. Печатащо устройство

Вече беше обяснено, че системата работи в локална мрежа. Продукта е внедрен и функционира при локална мрежа (напр. WINDOWS '95, '98, WINDOWS NT и др.). Действията в такава среда изискват да се отчетат нарасналите изисквания за RAM памет. Затова при възможност за избор е добре да се употребяват централизирани (с файлов сървър) локални мрежи.

Инсталационния носител е компакт диск или 3,5" дискети.

ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство се настройва към печатащото устройство в системата: мастилено струен, лазерен или матричен принтер. Това означава, че може да се работи с всеки принтер.

2. Подготовка на техническите средства за работа.

ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство не поставя специални изисквания към подготовката на техническите средства. Достатъчно е да се спазват указанията за работа и съхранение на техниката, дадени от съответния производител.

При започване на работа е необходимо да се включат всички интерфейсни кабели към микрокомпютъра, в това число и захранващите кабели. След подаване на захранването (ако не е хардуерно или

автоматично), трябва да се параметризират екрана, клавиатурата и печатащото устройство. Това става като се зареждат особени кирилизирани програми. Те са специфични за всеки тип компютър и операционна среда и са ангажимент на продавача на техниката.

3. Отговорности за надеждна работа на компютъра.

С оглед на максималното удобство за потребителя, обикновено се предлага комплексна програмно - техническа поддръжка на продукта. Тя обаче се договаря допълнително и в никакъв случай не е задължителна при работата с ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство.

Потребителят би могъл сам да организира техническата поддръжка или да възложи това на трета страна. В този случай продавачът не носи отговорност за състоянието на техниката, както и за щетите, които биха възникнали при евентуалната и повреда.

4. Работа на програмния продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство в среда на локална мрежа. Разпределена база данни. Отдалечени връзки.

Програмният продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство е специално разработен за работа в локална мрежа. Той е изпитван с WINDOWS '95, '98, NT 4.0 и WINDOWS 2000.

Разбира се, предполага се, че предварително е инсталиран и включен мрежовия софтуер.

От изброените съображения за работата на продукта в среда на локална мрежа, могат да се направят следните изводи:

* Задължително е преди всичко самата мрежа да работи правилно и стабилно. Базирайки се на предположенията, че има добра мрежова връзка, продукта не извършва мрежови операции и в такъв случай грешките в мрежата могат да доведат до фатални грешки в неговата работа.

* За пълно използване ресурсите на всички компютри, (включително файловете сървъри), е възможно различните файлове да се насочат към различни устройства за общо ползване, т.е. да се разпределят. (Разбира се, за общо ползване трябва да се обявят базовите файлове и евентуално номенклатурите.).

* Доколкото продуктът работи безпроблемно в локална мрежа, възможно е на нейна основа да бъдат използвани комуникационните и програми за осъществяване на отдалечени връзки. Така продукта би могъл да се използва и на отдалечени работни места. по този начин може да се осъществява връзка и с по - големи (надведомствени) системи.

5. Инсталация и настройка на продукта.

След преминаване през всички необходими преди инсталацията дейности (т.4), се пристъпва към действителното инсталиране на ПАРИ

ЕКСПЕРТ® Счетоводство, т.е. създаването на работоспособна система на твърдия диск на компютъра. Самият инсталационен процес е автоматичен, като намеса на потребителя се изисква само при определяне на местоположението на системата върху твърдия диск и за задаване на начално състояние на ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство.

Преди започване на инсталацията се убедете, че на диска където искате да бъде системата има най-малко 20 MB (мега байта) свободно пространство. При положение, че системата ще бъде инсталирана на мрежов диск, локалната станция трябва да има необходимите права, а при евентуални конфликти е необходима намесата на мрежовия администратор.

Самата инсталация се извършва като се постави компактдиска в устройството и се стартира SETUP.EXE ако не е настроена като автоматичен процес и не започне сама.

6. Зареждане на продукта в компютъра. Автоматично зареждане.

След извършване на инсталация и настройка на продукта ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство той е готов за работа. За нейното започване трябва да се извършат следните действия:

А/ Зареждане на програмата:

- от иконката която е създадена след инсталиране на продукта

Б/ Вярно въвеждане на потребителското име и определената индивидуална парола.

Въвеждането на парола за всеки, който използва е необходимо поради следните съображения:

- диференциране на отговорностите и задълженията;
- различни правомощия;
- следене на работата на всеки потребител.

Системата се инсталира заедно с администраторската парола ADM, която притежава максимални права. Тя може да бъде променена или премахната впоследствие.

В/ Работа с избрания модул.

Г/ Изход от системата.

За безаварийната работа на системата от изключителна важност е правилното затваряне на базите данни (БД). Това става като се спазват без отклонения указанията за изход от системата до нивото на операционната система (WINDOWS).

7. Структура на данните, с които оперира програмния продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство.

Данните, които се въвеждат при работа с продукта, образуват неговата база от данни (БД) : тип PARADOX - DB файлове. Според тяхното предназначение те са:

- Основна база данни (данните от първичните документи, салда, валути и сметкоплан). Това са файловете P_DOC1.DB, P_DOC2.DB, P_ANP.DB, P_VALS.DB, P_NSMET.DB и т.н.
- Основни счетоводни номенклатури (издатели, типове валути, папки, типове документи, отношения с ДДС, имена на партии, условия за контиране и т.н.). Това са файловете P_NPAP.DB, P_NIZD.DB, P_NVAL.DB, P_NDOC.DB и др.
- Партидни (това са специфичните номенклатури на всяко предприятие). Създават се при работата на програмата и броя им се определя от потребителя от 00 до 99, съдържат се в P_NOM.DB и P_NOMREC.DB.

Освен файловете с разширение DB, които са основни в БД, в нея съществуват и файлове с разширение .PX, .MB, .XG0 и YG0. Това са т. нар. индексни файлове. Те изпълняват помощна роля. Продуктът ги използва за бързо търсене в основните (.DB) файлове. Техните имена обикновено са разширен текст на името на свързаните (.DB) файлове.

За извеждане на информацията (справка), често се използват и ..... файлове. Те са с временен характер или се създават по заявка на потребителя и имат информационен смисъл (не са част от БД).

Файловият стандарт DB е широко разпространен. С него работят множество системи под DOS и WINDOWS за управление на база данни (СУБД).

Съществуват многобройни програмни и системни решения за преобразуване на DB формат във всякакви други формати.

Програмният продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство е проектиран така че с минимални корекции да позволява работа с други видове бази данни.

Полетата във файловете са от типове, определени от стандартния DB. От логическа гледна точка обаче, в продукта са въведени още няколко специфични типа полета:

1. Символен тип

Позволява въвеждането на символи (обикновено всички) по установен формат или без формат.

2. Числов тип

Позволява въвеждането на цифри (по определения формат) и евентуално на дименсията. След въвеждането на такова поле, ако са въведени водещи (незначещи) нули, те изчезват от екрана, което не променя стойността на полето.

3. Логически тип

Позволява въвеждането на бинарен отговор "Истина" ("Д", Т, У и др.) или "Неистина" ("Н", F, N и т. н.), в зависимост от предвидения формат.

4. Датен тип

Позволява въвеждането само на валидна дата (при зададения формат, който обикновено е (дд /мм/гггг). Въвеждането става ръчно или с бутона: . В някои случаи контрола е засилен и с други изисквания, например датата да е по - голяма (или по - малка) от друга (дата на стартиране на счетоводството, входна дата и др.).

5. Изборен тип

Позволява въвеждането на една от няколко строго фиксирани възможности (напр. 1 - да, 2 - не). Тези възможности са строго фиксирани и не могат да бъдат променени от потребителя. Ако се пропусне, или се въведе неправилна стойност на такова поле, системата реагира, с бутона в дясно на полето се стартира режим на избор на съответните възможности и изисква избора на една от тях, като се използват стрелките за избор и Enter или двоен клик с мишката за потвърждение на избора.

6. Класификаторен тип

Позволява въвеждането само на определен код, установен предварително в съответната номенклатура или партида. Към него твърдо е свързана определена номенклатура. За разлика от изборното поле, полето от класификаторен тип допуска обикновено много възможности. Затова при грешен код, не извежда автоматично определения класификатор, а само индикира грешката. За правилен избор се обърнете към помощната програма Help чрез клавиш <F1> или бутона в дясно на полето .

При попълването на кое да е поле трябва да се вземат предвид изискванията за неговия тип, формата му и т. н. Помощ за тези данни във всеки конкретен случай системата дава след натискане на клавиш <F1> (помощна програма HELP).

8. Общо описание на клавишните комбинации, които използва програмния продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство.

Както беше отбелязано, една от основните идеи при разработката на целия пакет ПАРИ ЕКСПЕРТ®, е въвеждането на определени договорености за работа с кой да е продукт от него. Такива са конвенциите за клавиатурата и бутоните.

- избор на дейност (меню) се извършва с показалеца на мишката или описаните валидни клавиши (комбинации):

↑	Предишен елемент на менюто
↓	Следващ елемент на менюто
←	Ляв елемент на менюто
→	Десен елемент на менюто
<Enter> или двоен клик с мишката	Избор
<ESC>	Изход или връщане в по – горно меню

- Вход на данни. Той се осъществява в два режима - екранен и табличен. Стремехът е и в двата случая да има стандарт на клавиатурата. При въвеждане на данни можете да се движите между полетата или да редактирате някое от тях. При движение между полетата са валидни съответно:

↑	Предходно поле (ред)
↓	Следващо поле (ред)
<Ctrl> + ←	Една дума наляво(назад)
<Ctrl> + →	Една дума надясно (напред)
<PgUp>	Страница нагоре
<PgDn>	Страница надолу
<Home>	На първия символ от полето или първото поле
<End>	На последния символ от полето или последното поле
<Del>	Изтрива текущия символ
<Backspace>	Изтрива предходния символ
<Insert>	Добавяне на нов ред
<Enter>	Край на редакция на съответното поле със запомняне на новото съдържание и преход на следващо поле

След като сме позиционирали на дадено поле, можем да го редактираме.

При въвеждане на входни полета с голяма дължина е предвидена възможност за движение на символния низ в осветеното прозорче, с цел по-голяма компактност на екраните.

В табличен режим, за по-голяма яснота, при преминаването от движение по полетата към редакция на поле е свързано с промяна цвета на редактираното поле.

- Запис на полетата в БД.

Когато приключи въвеждането на данни в полетата на екрана или в редовете на таблицата, са предвидени следните възможности:

	<F10>	Изход със запис
		Изчистване на формата за вход
		Изход без запис

Общовалидни дефиниции са тези, които не зависят от модула на дейността, с която се занимавате в момента. Разбира се, предполага се, че компютъра е в режим на очакване, т.е. имате достъп до клавиатурата. Такива дефиниции са:

 или 	<F1>	Помощ
	<ALT> + <F9>	Изтриване/Възстановяване
	<ALT>+↓	Избор за поле от избран тип
	<F2>	Преглед и печат на номенклатури, документи.

9. Общо описание на организацията на входния поток при програмния продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство.

При започване на работа с ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство, базата от счетоводни данни трябва да се приведе в начално състояние към определената дата. За тази дата трябва да са равнени салдата на счетоводните сметки с главната книга.

Началното зареждане на счетоводната база включва следните елементи:

- зареждане на необходимите за потребителя номенклатури и партиди.

- съставяне на индивидуалния сметкоплан на потребителя, т. е. зареждане на синтетичните сметки
- откриване салдата на аналитичните сметки, които съществуват до момента.
- осигуряване равенство между аналитично и синтетично ниво.
- осигуряване равенство между актив и пасив.

Системата се грижи за пълнотата на информацията, като контролира връзките между отделните полета и задължителността на попълването им. Логически е невъзможно да се съставя справка преди да са въведени данни за нея. Ето защо трябва да се внимава логически свързаните данни, необходими за изготвянето на дадена справка да са въведени преди тази справка да бъде поискана.

В счетоводството е особено важно еднозначното определяне (идентифициране) на елементите на отделните отчетни множества. При работа с компютър това налага кодирането и изготвянето на номенклатури. Номенклатурата е списък на елементите от дадено множество с поставени шифри (еднозначно съкратено обозначение на даден обект или негов елемент). Програмната система позволява да се реализират каквито номенклатури са необходими на потребителя, като са взети предвид не само счетоводните потребности. Всяка номенклатура може да се създава, да се актуализира с нови позиции, да се коригират или изтриват съществуващи вече елементи, да се извежда справка на екран или да се отпечатва.

В програмния продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство логически номенклатурите са разделени на два типа:

- Общи (валидни за всяко счетоводство) - папки, типове документи, издатели, валути, отношение с ДДС, както и специфични за потребителя.
- Партиди. Те обслужват работата с различните аналитични сметки в сметкоплана на потребителя и отчитат цялата специфика на неговата дейност.

10. Общо описание на входните екрани (входа) на програмния продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство.

Както бе отбелязано, при реализирането на програмния продукт, една от основните цели на разработчика е типизацията на програмните решения. Този принцип е валиден и за входа на системата. ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство работи с два типа вход. Това не означава, че при различните дейности се ползва задължително само един тип вход. Много от дейностите изискват комбинирана работа на двата типа.

10.1. Екранен вход (Edit).

Вход от този тип представлява последователност от екрани (може да е само един екран), които се появяват в определен ред и при строго дефинирани условия.

10.1.1. Движение в рамките на текущия екран

В рамките на един екран движението се осъществява от поле към поле, като са валидни следните клавиши:

↑ или <Shift>+<Tab>	Предходно поле
↓ или <Tab>	Следващо поле
<Enter> или <Tab>	следващо поле

10.1.2. Движение и редакция в рамките на едно поле от екрана

Ако не използвате някои от клавишите, описани в т. 12.1.2., то автоматично започвате да редактирате или просто да се движите в полето. В рамките на едно входно поле от екрана е възможно движение, редактиране, изтриване и т. н. Валидни са клавишите:

	→	Един символ надясно(напред)
	←	Един символ наляво(назад)
	<Ctrl> + ←	Една дума наляво(назад)
	<Ctrl> + →	Една дума надясно(напред)
	<Home>	На първия символ от полето
	<End>	На последния символ от полето
	<Del>	Изтрива текущия символ
	<Backspace>	Изтрива предходния символ

10.2. Табличен вход.

Както става ясно от името, поточния вход служи за въвеждане на данни в табличен вид, т.е. на екрана се появява таблица, в която може да се извършва равнинно движение (по хоризонтала и вертикала), както и позициониране на определено поле с показалеца на мишката. Ако се направи опит за движение след последния въведен ред, системата автоматично отваря нов.

10.2.1. Движение по полетата.

Движението при табличния вход може да се извършва по колоните или по редовете. При движение след последния видим ред на екрана, системата премества екрана с един или няколко реда нагоре. Респективно, при движение в посока преди първия видим ред, се извършва преместване на екрана с един или няколко реда надолу. Аналогично, ако се движите надясно и има колони след видимата граница надясно, системата придвижва целия екран наляво, а при движение наляво - екрана се премества надясно.

Валидни клавиши при табличния вход са:

↑	Запис нагоре (назад в потока)
↓	Запис надолу (напред в потока).
<PgDn>	Екран напред (премества напред в потока толкова записи, колкото се поместват в екрана - прелиства страница)
<PgUp>	Екран назад (прелиства страница назад)
<Ctrl> + <PgDn>	Първи екран
<Ctrl> + <PgUp>	Последен екран
→	Поле надясно (движение по един ред(запис))
←	Поле наляво
<Home>	Първо поле (колона) в екрана
<End>	Последно поле (колона) в екрана
<Ctrl> + ←	Премества екрана с едно поле (колона) вляво
<Ctrl> + →	Премества екрана с едно поле (колона) вдясно
<Ctrl> + <Home>	Първи запис
<Ctrl> + <End>	Последен запис
<Insert>	Добавя нов ред
<Alt>+<F9>	Маркира (размаркира) записа
	Изход от табличния вход
<Esc>или<Alt>+<F4>	
<Enter>	Избор на поле за редакция. Вход в

режим на редакция

Друг

Избира се режим на редакция и клавиша се тълкува като първи натиснат клавиш в режим на редакция

10.2.2. Редакция на поле (в режим на редакция).

При смяна на режим за оглед (движение) с режим на редакция, цвета на съответното поле се променя. Валидни клавиши при редактиране на поле са:

	→	Един символ надясно(напред)
	←	Един символ наляво(назад)
	<Ctrl> + ←	Една дума наляво(назад)
	<Ctrl> + →	Една дума надясно(напред)
	<Home>	На първия символ от полето
	<End>	На последния символ от полето
	<Del>	Изтрива текущия символ
	<Backspace>	Изтрива предходния символ
	<ESC>	Възвръща първоначалната стойност

Както при екранен, така и при поточен вход, при въвеждане (редакция) на поле и при движение по екрани или редове се извършват множество контроли. Те се маркират със съответните съобщения и действия.

11. Общо описание на работата със справките (изхода) на програмния продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство.

Програмният продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство предлага множество справки, които във всеки момент показват състоянието на счетоводството.

Повечето справки изискват само въвеждането на период, но има и такива, които се нуждаят от допълнителна информация. При въвеждане на дати за периода, те трябва да са във формат ДД / ММ / ГГГГ(може да се въведе само ГГ-десетилетие, което се декодира с 4 разряда), като началната дата да е по - малка или поне равна на крайната. Помощ може да получите чрез клавиш <F1> или с бутоните за съответните входни полета.

При изработването на дадена справка или документ, ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство преминава през следните стъпки:

- Подготовка на справката. Обработва се БД или поне тази част от нея, която е необходима за справката. Нужните данни се извличат, обработват и записват в един или няколко файла. Тези файлове са временни (служебни) и продукта ги унищожават при нормално приключване на работата.
- След обработката се създава файл, в който съдържа справката.
- След създаването на файла, на потребителя се предоставя възможност директно да насочи изход към принтер или запис в различен формат. Предоставени са следните алтернативи:
- Преглед на справката на екрана. Създаденият текстов файл се показва на екрана, като се създават възможности за огледа му.

Валидни клавиши за огледа са:

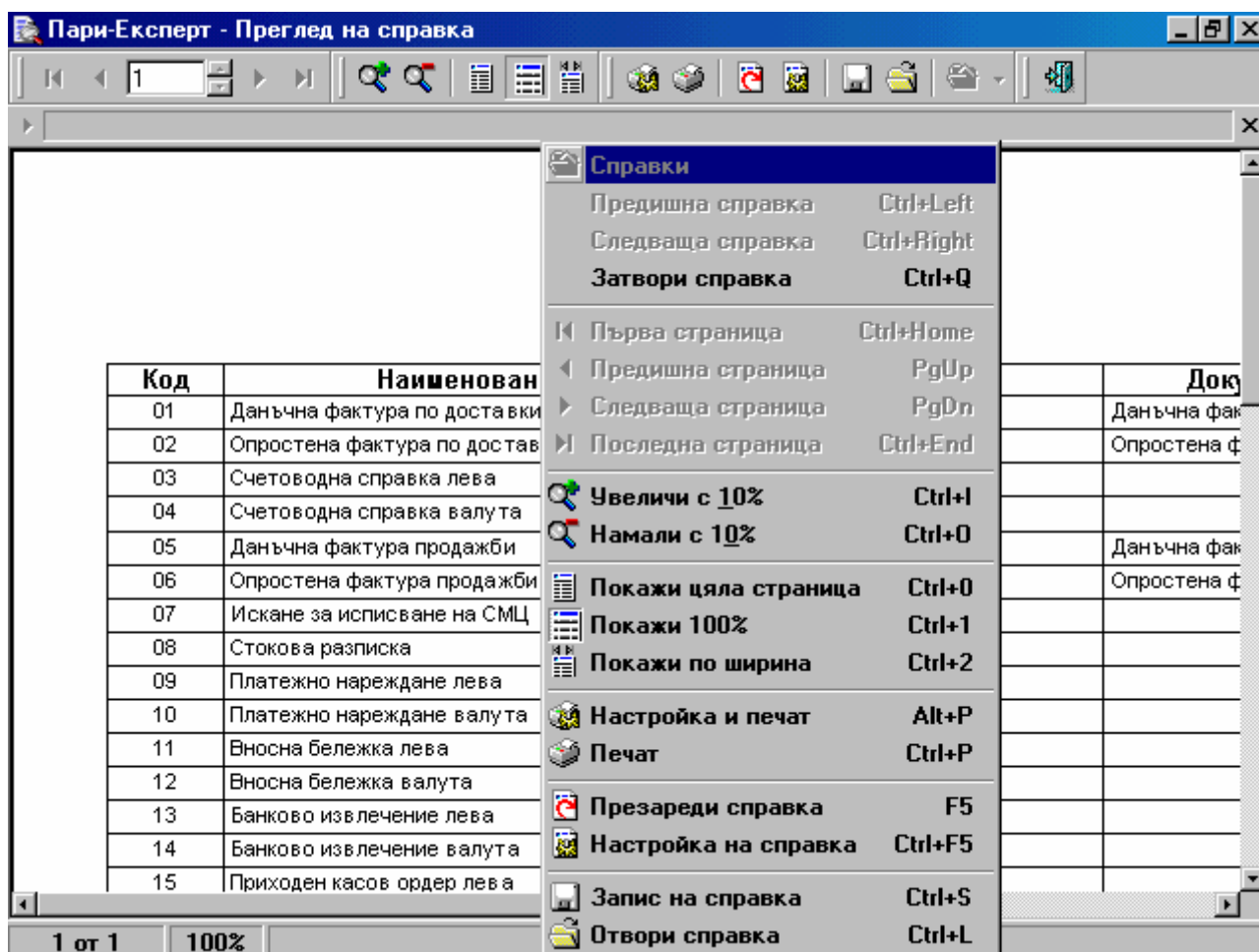
↑	Премества ред нагоре
↓	Премества ред надолу
<PgDn>	Премества страница надолу
<PgUp>	Премества страница нагоре
<Ctrl> + <PgDn>	Последна страница
<Ctrl> + <PgUp>	Първа страница
→	Премества символ надясно (целия екран)
←	Премества символ наляво (целия екран)
<Esc>	Край на прегледа
<Home>	Начало на страница
<End>	Край на страница
<Ctrl>+<Home>	Начало на документ
<Ctrl>+<End>	Край на документ

Освен клавишите и клавишните комбинации могат да се използват мишката и лентата с бутони. Текущата страница може да се придвижва върху екрана и с помощта на мишката - натискаме левия бутон на мишката и без да го отпусваме движим мишката.

Описание на бутоните които могат да се използват при прегледа на справките се извиква при натискане на десен клавиш на мишката екр.1.

От всички възможни действия ще се спрем само на "Запис на справката". Чрез тази функция може да се осъществи запис в различен формат: Word, Excell, HTML и др. Възможно е при този запис да се получат размествания на някои колони и текстове което се получава при преформатирането на файловете на справките от един в друг формат на данните. При тези случаи се налага допълнителна обработка на преформатираните справки чрез съответния редактор - Word, Excell и т.н.

Екр.1

12. Работа с помощните екрани. Процедура за помощ HELP.

Едно от важните предимства на ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство е възможността потребителя да получи помощ от системата във всеки един момент. Тя се реализира, като на екрана се визуализират т. нар. помощни "прозорци" (помощни екрани). В тях се предоставя възможно най-много информация за работата на системата, за действията, които могат да се извършат в момента, за произтичащите ефекти и възможните контроли. По този начин потребителят може да ползва справочни данни от счетоводната или справочна база.

При възникнала необходимост, помощ може да се изиска чрез натискането на клавиш <F1> или използване на бутони за тази цел. Те се ползват при почти всички паузи на системата, т. е. при състояния на изчакване на потребителско действие. Помощната процедура HELP получава като параметър точката, от която е извикана и действа адекватно, отваряйки помощен екран (прозорец).

Помощните екрани могат да се класифицират в три групи. По - долу ще разгледаме действията във всяка една от тях:

12. 1. Текстова помощ.

Те съдържат описание на специфични действия и точки на повикване в системата, за които разработчиците са преценили, че трябва да бъдат разгледани по - подробно. Ползват се на места, където не са приложими другите видове помощни екрани. Ако потребителят прецени, че тази помощ е недостатъчна, чрез повторно натискане на клавиш <F1> получава възможност да прочете съкратен вариант на ръководството в пълноекранен режим.

12. 2. Помощ към бутоните.

Към всеки бутон е добавено помощно съобщение, което се появява при задържане показалеца на мишката върху бутона (без натискане на клавиша на мишката).

12.3. Помощ за класификатори.

Екраните от този тип са най - сложната функция на процедурата за помощ. Те предлагат редица облекчения при работа с класификатори за намиране на необходимия код.

ПРИМЕР: Намирате се в модула “Счетоводство” в дейност “Въвеждане на документи”. Въвеждате заглавната част на първичен документ. Желаете да си помогнете при избора на шифър в полето “Тип на документа :”. Натискате <F1> или бутона от дясно на полето за въвеждане и получавате екран, в който в колоните код и текст са изброени възможните типове документи.

Помощта, която системата дава при полета от класификаторен тип е многостепенна. При гореописания пример, с натискането на <F1> или бутона попадате в първата степен:

12. 3. 1. Избор (тип “меню”).

Той дава възможност за разглеждане и избор от дадения класификатор. Освен възможността за движение с мишката - чрез лентата в дясно на екрана са валидни и клавишите:

	↑	Ред нагоре
	↓	Ред надолу

	<PgDn>	Страница надолу
	<PgUp>	Страница нагоре
	<Ctrl> + <Home>	Първи елемент
	<Ctrl> + <End>	Последен елемент
	<F2>	Добавяне на нов елемент
	<Esc>или <Alt>+<F4>	Изход от помощния екран без извършване на избор
	<Enter> или двоен клик с мишката	Изход с избор. В този случай шифъра, който сте избрали се зарежда автоматично във входното поле

12. 3. 2. Търсене

Когато необходимия код е трудно откриваем (например файла е голям или се знае малко за търсения елемент), се предприема търсене.

13. 4. Едноредови помощи.

Без да бъде използван клавиш <F1>, системата използва служебни (помощни) редове - в зависимост от точката, в която работи програмата. Тези редове дават в дадения момент необходимия минимум от указания за оператора. Там са посочени възможностите за допълнителни процедури, "свързани" с функционалните клавиши или възможните клавиши за движение, редакция и др.

12. 5. Електронен калкулатор.

На бутон от програмата е свързан системния калкулатор на операционната среда.

12. 6. Календар.

Използва се когато се въвежда стойност в поле от тип дата. Активира се с мишката чрез натискане на бутона от дясно на полето.

13. Общо описание на контролите, заложиени в програмния продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство.

Продуктът ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство извършва максимално пълен контрол върху данните, които се въвеждат или извеждат от него. Както бе отбелязано, извършва се многостепенен контрол, като единственото съображение за взетите степенни решения при поставянето му е било той да е максимално незабележим за потребителя.

Контролът в ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство се извършва на различни нива, в зависимост от дейността, към която се прилага.

13. 1. Контрол на достъпа.

Контрол на достъпа се осъществява чрез дефиниране на потребителски пароли, които определят достъпа на всеки, който работи със системата. Системата се разпространява с единствена администраторска парола ADM. След стартиране е възможно тази парола да бъде заличена или променена, както и да се диференцират дейностите на отделните потребители. Системата е разработена с три нива на достъп, но при проявено желание от страна на потребителя е възможно много по - задълбочено диференциране на правата. Принципът е, че всеки по - висок клас потребители има всички права на по - ниските класове и някои нови.

13. 2. Контрол на входа.

13. 2. 1. Ниво ПОЛЕ

При вход на полето се извършва първичен контрол. Той може да бъде:

- Типов.

Определя се от зададения тип на полето (символно, числово, датно, класификаторно и т. н.), като системата позволява въвеждане на данните само в избрания шаблон.

- Функционален.

Осъществява се от специална "потребителска" функция. Този вид контрол се практикува в случаите, когато предявените изисквания към въвежданата информация надхвърлят възможностите на типовите полета (напр. изискване за уникалност, специален тест за валидност и др.).

13. 2. 2. Ниво ЕКРАН или РЕД в табличен режим.

Този вид контрол се свежда до проверка на пълнотата на информацията и валидността на взаимовръзките между отделните полета (колони). При откриване на грешки, входният редактор ги индикира (издава съобщения). В екранен режим не се позволява преминаване на следващ екран (или край на входа), а в табличен режим на реда който се редактира. При определена ситуация (ако логиката на задачата е такава) е възможно дадена комбинация на данните да доведе до прескачане на екран във входния поток (екранен режим) или до прескачане на колона (табличен режим).

13. 3. Контрол на изхода.

Това е най-високата степен на контрол, наложена с оглед защита на продукта от логически несъответствия в данните. При различни ситуации (липса на данни, аварийно прекъсване и др.) в БД все пак могат да попаднат непълни или некоректни данни.

Контролът на справките има две основни проявления:

13.3.1. При самата справка с цел гарантиране достоверността на справката.

13.3.2. Администраторски контрол с цел проверка на създадената счетоводна БД. Представлява съвкупност от особен вид справки, имащи за цел да прегледат базата данни и да “заловят” некоректната информация.

14. Изключване на компютъра след завършване на работата с програмния продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ®Счетоводство.

Както неколкократно беше отбелязвано в това ръководство, програмният продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство изгражда и използва счетоводна база данни. Тя има файлова структура.

Работата на ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство с БД е свързана с обръщение към тези файлове, т. нар. “отваряне” на файловете. Системата може да работи само ако “отвори” необходимите и файлове. След приключване на работа, ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство съответно “затваря” тези файлове. Ако това не стане, възможно е файловете да не се презапишат правилно, което води до сериозна опасност от разрушения.

От казаното по - горе следва, че за да разчитате на нормална работа на системата, е необходимо да осигурите “затварянето” на базата от данни. Това става, като извършвате изхода от системата последователно до излизане в Windows. Когато прецените, че желаете да приключите работа, **ЗАДЪЛЖИТЕЛНО** извършете следните действия:

- завършете записа на документа или таблицата
- върнете се в менюто на модула, с който работите
- излезте в ядрото на системата с бутона за “Изход” или с <Alt>+<F4>

ЗАБ. При излизане от всяка функция, системата Ви предпазва от неволно натискане на клавиш или бутон за изход, като се появява прозорче за диалог, в който се иска отговор за потвърждаване на изхода.

Разбира се, възможно е поради авария (токов удар, техническа неизправност и др.) да не можете да извършите гореописаните действия. В този случай опасността от разрушения в базата от данни е реална. Затова Ви препоръчваме редица от мерки, в следните насоки:

- защита срещу аварии - токонепрекъсваеми източници (UPS), профилактика и др.
- системно архивиране на информацията (върху това ще спрем вниманието Ви в гл.VI на ръководството).

15. Модули и функции, от които се състои програмния продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство. Избор на модул. Избор на функция.

Програмният продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство се състои от два основни модула – **Счетоводство и Вторични документи**.

15.1. Модул Счетоводство се състои от пет основни функции. Те са взаимнообвързани и се допълват с цел цялостно обхващане дейностите на счетоводството.

Функция “Номенклатури” се занимава с всички дейности по внедряване на счетоводния продукт, настройка и евентуални бъдещи промени в нормативната и справочна информация. В него се попълват общите счетоводни номенклатури. Чрез тази функция се актуализират, изтриват и добавят нови записи в номенклатурите.

Функция “Сметкоплан”. В тази функция се настройва индивидуалния сметкоплан на фирмата и баланса, въвеждат се партидите, началните салда по сметките, извършва се преизчисляване на салда, архивиране и възстановяване на данни за период.

Функция “Вход на документи” обхваща основната, ежедневна работа по счетоводството. Занимава се с въвеждане, актуализация и изтриване на първичните счетоводни документи.

Функция “Справки”. Чрез нея се изготвя, разглежда и отпечатва целия набор от счетоводни справки, които програмния продукт предлага.

“Сервизни функции” съдържа всички функции, които са необходими за елементарна поддръжка на БД. Това са методите, чрез които всеки потребител може да поддържа БД и да я гарантира срещу по - леки разрушения, които се получават в реалната дейност. Модулът се занимава и с дейностите по създаване, актуализация на данните и работа с потребителите на системата.

15.2. Модул Вторични документи се състои от функции, чрез които се реализират специфични операции в счетоводството на фирмата като:

- **“Закриване на сметки”**
- **“Разпределения на общи разходи”**
- **“Осчетоводяване на себестойност”**
- **“Изписване по отчетна стойност ”**
- **“Преоценка на валути”**.

15.3. Зареждане на системата.

Обикновено това става чрез иконката на системата. При влизане в системата, на екрана се появява покана за въвеждане на съответния потребител и парола.

След правилно въвеждане на парола и текуща дата, Вие започвате работа със съответния модул.

III. ГЛАВА ТРЕТА.

ВНЕДРЯВАНЕ НА ПРОДУКТА. ЗАРЕЖДАНЕ НА НОРМАТИВНАТА БАЗА. РАБОТА С ФУНКЦИЯ СМЕТКОПЛАН.

1. Същност на внедряването.

Внедряване на продукта е съвкупността от всички дейности, които се извършват след инсталацията на продукта до започване на нормална, рутинна работа. Внедряването обхваща няколко основни групи от дейности:

1.1. Предварителна подготовка в счетоводството - засичане на документите към датата на внедряване, конкретизиране на индивидуалния сметкоплан, уточняване на общи номенклатури, партиди и начални салда.

1.2. Въвеждане на начални данни - общи счетоводни номенклатури (или поне преглед и актуализацията им), всички партиди, с които ще работи счетоводството, индивидуалния сметкоплан, началните салда.

1.3. Начална експлоатация на системата - вход на документи и постоянно изискване на справки, за да се проследи как въведените документи се отразяват върху справките. Тази експлоатация е с продължителност няколко седмици, в които се усвоява системата.

След този период се пристъпва към действителна работа със счетоводния продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство.

2. Участници във внедряването на продукта.

Ако в договора с Вашия продавач не е предвидено друго, то внедряването на програмния продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство е изцяло задължение на потребителя (купувача).

С указанията, дадени в това ръководство Вие бихте могли лесно да се справите с програмно - техническата част на внедряването.

По - сложно стоят нещата с дейностите, описани в т. 1.1. Конкретизирането на целите и задачите на счетоводството изискват внимателни преценки и отговорни решения. Ето защо, като цяло Ви препоръчваме да преминете периода на внедряване, като се възползвате от услугите на Вашия продавач.

3. Основни стъпки при внедряването на програмния продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство.

След извършване на предварителната подготовка (т. е. дейностите, описани в т. 1.1.), Вие трябва да заредите в системата цялата необходима начална информация. За целта трябва да преминете през следните основни стъпки:

3.1. Въвеждане (или актуализация) на основните счетоводни номенклатури. Това са "Папки", "Типове документи", "Издатели", "Валути", "Отношение към ДДС" и "Мерки".

3.2. Въвеждане на партидите, с които работи счетоводството. Тези номенклатури са строго индивидуални и се определят за всяко счетоводство. Въвеждат се във функция Сметкоплан.

3.3. Въвеждане на индивидуалния сметкоплан. В тази дейност се подразбира, че следва да се спазят изискванията на Националния

сметкоплан и националното счетоводно законодателство, но на счетоводителя се дава свобода да определи сметкоплан, който най - добре ще отразява целите и задачите на съответното счетоводство, като едновременно с това му осигури достатъчно информация за съставяне на текущи отчети за управлението на фирмата, както и за съставяне на годишния счетоводен отчет. Продукта се предлага на потребителя с по често използваните сметки без уточнени аналитични признаци.

3.4. Въвеждане на начални салда. Те трябва да се въведат за всяка сметка при положение, че не са нулеви. Системата разпознава типа на сметката и предоставя на потребителя възможност за правилно въвеждане на салдата.

Клавишите, с които можете да работите се подчиняват на общите конвенции за избор на функция.

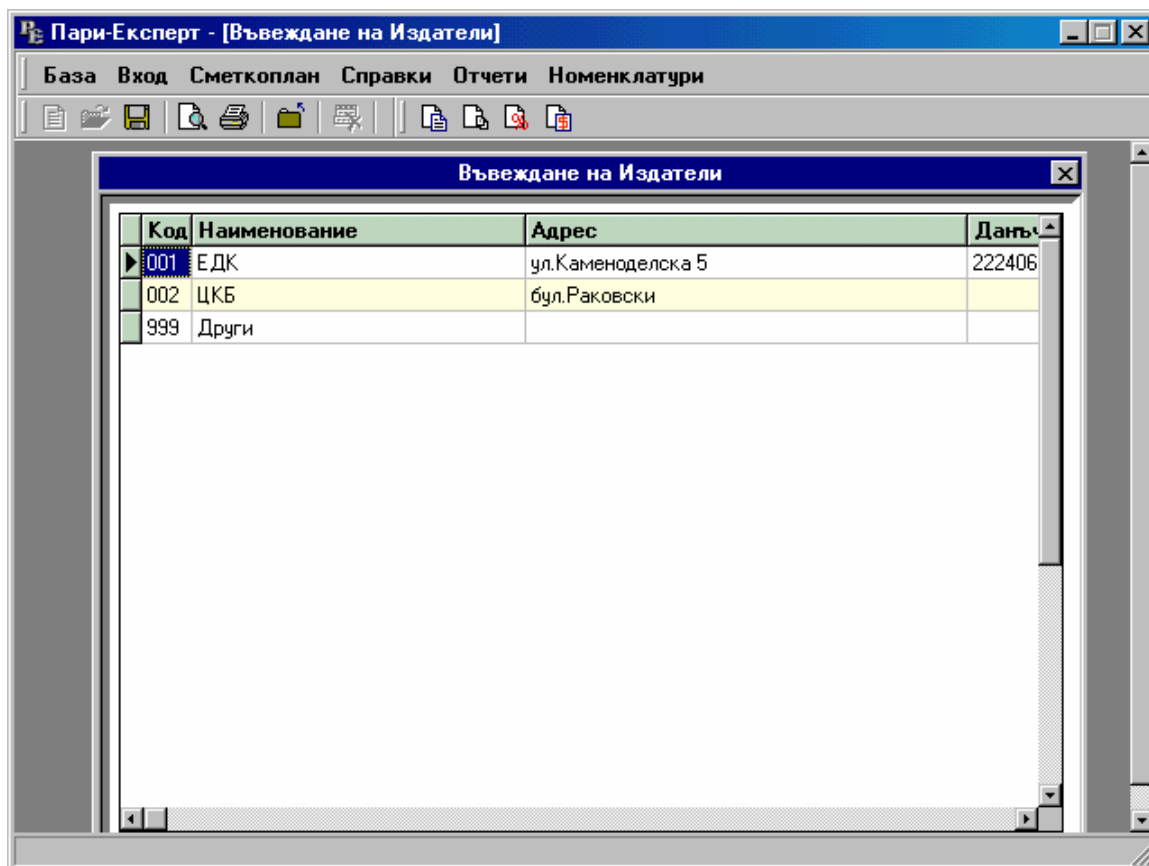
Ако Вашият избор е “Номенклатури”, ще получите подменю с номенклатурите, с които можете да работите.

4. Въвеждане/Актуализация на общите счетоводни номенклатури.

Менюто, което се появява на екрана, Ви дава възможност да изберете конкретни номенклатури за въвеждане, актуализация, оглед или печат.

4.1. Тъй като действията за движение, преглед, актуализация и печат на всяка една от посочените номенклатури са идентични, ще разгледаме подробно една от възможностите (напр. “Издатели”). Избираме номенклатурата “Издатели” с клавиш или с показалеца на мишката и я зареждаме с <Enter> или с двоен клик на мишката. Зарежда се екран за въвеждане на полетата на избраната номенклатура: код , наименование, адрес, данъчен номер и БУЛСТАТ (Екр.2).

Екр.2

Клавишите, които са валидни за движение и редакция са описани в гл. II, т. 11, Табличен режим.

В показаната таблица има 5 колони:

- код - въвежда се уникален код (шифър) за всеки издател на документи

- наименование - изписва се явно името на издателя

- адрес - адреса на издателя

- данъчен номер

- и БУЛСТАТ в последната колона

Тези данни се ползват автоматично по - нататък при работа с пакета.

Данните в таблицата могат да се добавят (като се позиционирате след последния ред), да се променят (като използвате режим на редактиране в табличен входа) и да се маркират за изтриване (с <ALT> + <F9>). Маркираният запис се отбелязва с друг цвят, но не изчезва от таблицата. За да премахнете маркираните записи трябва да се възползвате от функция "ПАКЕТИРАНЕ" на "Сервизни функции".

За изход от дейността можете да използвате бутона за запис под основното меню на системата.

За преподреждане на номенклатурата с цел по лесно търсене е необходимо да кликнете с мишката върху наименованието на колоната и номенклатурата ще се подреди сортирана по съдържанието на тази колона.

С клавишната комбинация <Ctrl>+<C> се маркира поле за дублиране и след позициониране в полето където желаем да стане дублирането с ново <Ctrl>+<P>, запомнената стойност се възпроизвежда. Същото действие може да се извърши и с мишката: десен бутон, "Copy", десен бутон, "Paste".

С бутона за преглед на екран създадената номенклатура може да се разпечати.

Поради това, че в процеса на работа с продукта съществуват някои особености свързани с използването на номенклатурите ще разгледаме по-подробно още две от тях, защото не начина на работа, а съдържанието им е **съществено** за работа с останалите функции. Това са "Типове документи" и "Отношения с ДДС". Тези номенклатури се предават в основната си част на Потребителя заедно със закупуване на продукта, но могат да се актуализират в процеса на експлоатацията.

4.2. Типове документи

Всеки от типовете документи съдържа следните полета:

Код, Наименование, Категория, Документ по ДДС.

Полетата код и наименование са ясни. Категорията на документа може да има една от петте стойности: "Стойностен - лева", "Стойностен - валута", "Материален лева", "Материален – валута" и "С две мерки /бр.,кг/" (последният се използва в счетоводство на селското стопанство, където животните например се измерват и в бройки и в килограми). От избраната стойност на Категория документ, зависят броя и вида на входните данни при въвеждане на конкретен вид документ.

Полето Документ по ДДС е предназначено за осъществяване на връзката между ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство и програмата на ГУДА за проверка на дискети, в които са записани дневниците по ДДС за покупки и продажби. В това поле се показва типа на документа на ПАРИ ЕКСПЕРТ® на кой документ от програмата на ГУДА съответства.

4.3. Отношения с ДДС.

В тази номенклатура се задават възможности, които се използват при контиране на документите в съответните функции на продукта. Полетата са код, наименование на отношението, процент ДДС и номера на колони от дневниците по ДДС в които се записват данните с този код. Кодовете на тази номенклатура са свързани с дневниците по ДДС и затова добавянето в нея трябва да се съгласува с продавача на продукта. Чрез полето за процент ДДС се дават възможности за различни проценти на ДДС по различните сделки. Така например за работещите с продукта счетоводства не бе проблем да контират през януари 99 г. фактури за покупка с 22 % ДДС от предишен период и в същото време да си контират документите, изискващи

това с 20 % ДДС за текущия период. Тази организация дава възможност за ползване и на други ставки.

След попълване и редактиране на всички необходими общи счетоводни номенклатури, Вие трябва да изберете от подменюто на функция “Сметкоплан” подфункция “Въвеждане на партиди”, което генерира меню за дейността:

5. Въвеждане / Актуализация на партидите.

Чрез тази функция се създават и актуализират аналитичните номенклатури, необходими за индивидуалния сметкоплан на фирмата.

Появява се екран /Екр.3/, на който в лявата половина се въвеждат наименованията и кодовете на самите номенклатури а в дясната половина тяхното съдържание като кодове, наименование и мярка. Номенклатурите в ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство са ограничени до 100 броя и се въвеждат задължително с водеща нула (т. е. “01”, “02” и т. н.). Кодовете от номенклатурите са с произволна дължина /от 1 до 15/ и техният размер зависи от обема на самата номенклатура.

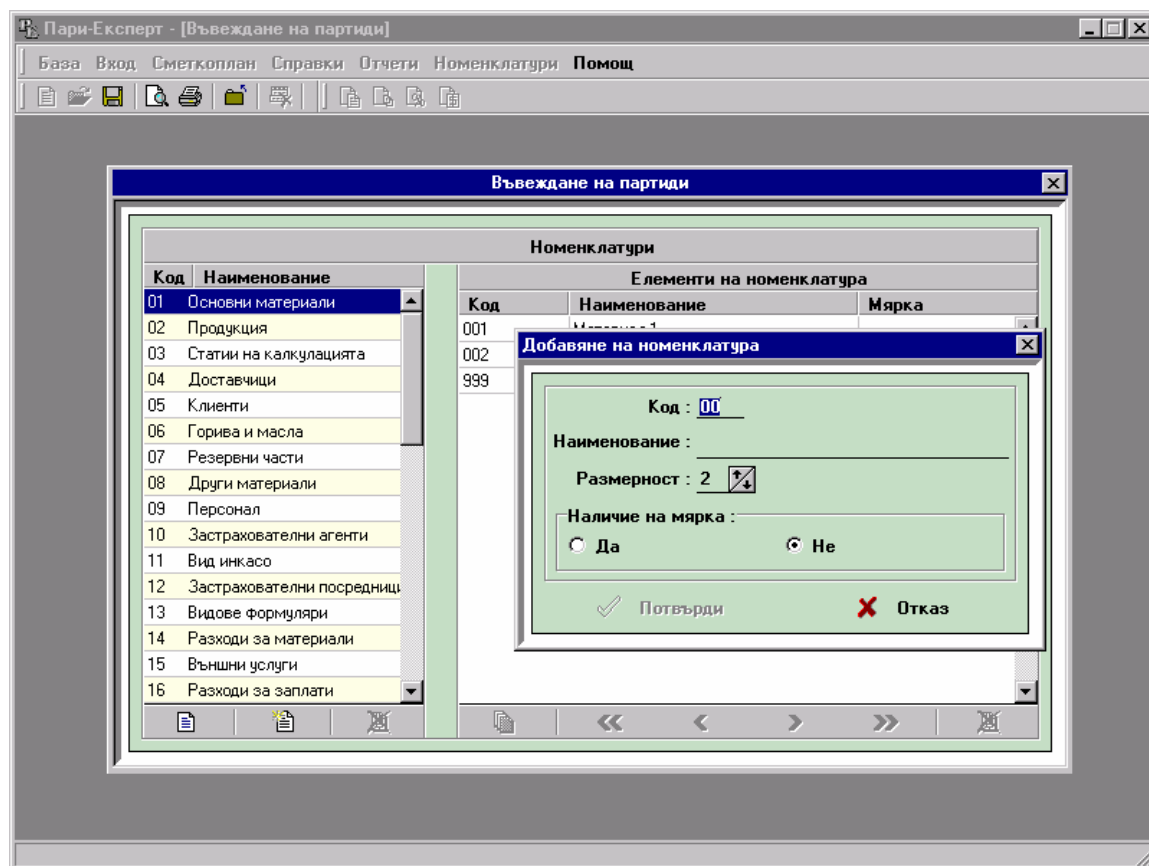
Екр.3

Номенклатури		Елементи на номенклатура		
Код	Наименование	Код	Наименование	Мярка
01	Основни материали	01	Работници и служители	
02	Продукция	02	Агенти	
03	Статии на калкулацията	03	Сътрудници	
04	Доставчици	04	Персонал осигур. организации	
05	Клиенти	05	Депонирани възнаграждения	
06	Горива и масла	07	Стипендианти	
07	Резервни части	08	Аванс домашен отпуск	
08	Други материали	09	Други разчети с персонала	
09	Персонал			
10	Застрахователни агенти			
11	Вид инкасо			
12	Застрахователни посредници			
13	Видове формуляри			
14	Разходи за материали			
15	Външни услуги			
16	Разходи за заплати			

Нова номенклатура се добавя с бутона долу в ляво на екрана. След натискането му се появява екран за добавяне на номенклатура /Екр.4/

Редакция на наименованието на номенклатурата се извършва с бутона .

Екр.4

При добавяне на нова номенклатура се въвежда:

- заглавие на номенклатурата - въвежда се текста, с който се идентифицира след това тази номенклатура (напр. "Стоки", "Производство" и т. н.). Този текст се въвежда еднократно и след извършване на запис би могъл да се промени само, ако използвате т. "Имена на партиди" от Функция "Номенклатури" на модул Счетоводство.

- размерност на кодовете - това е важна характеристика на създаваната партида. Трябва да се прецени порядъка на записите в партидата. Числото при всички случаи трябва да е такова, че да покрие максималните изисквания за брой записи. Например, ако предполагате, че партида "Стоки" няма да надхвърли 10 000 записа (т. е. предприятието произвежда или продава до 10 000 стоки), в това поле трябва да въведете числото 4. Това води до създаване на номенклатура (партида) с четирицифрен код или с размерност между 0 и 9 999. Ако допускате, че броя на записите ще надхвърли 9 999, би следвало да укажете 5 за разрядността.

Въвеждането на по - голямо число обаче води до по - голям разход на дискова памет и до затруднение при въвеждане на данните. Затова е добре преценката да е максимално точна.

- поле наличност на мярка - дефинира дали съответната номенклатура има мярка - килограм, метър и т. н. (Номенклатура Клиенти или Собственици няма нужда от мярка, а номенклатура Стоки обикновено има).

Клавишите, които се използват при въвеждането на тези полета са от типа екранен вход. Записа на новата номенклатура се извършва с бутона "Потвърди".

При добавяне или актуализация на номенклатурите са валидни клавишите и бутоните за Табличен вход.

Изтриването на код от номенклатура става с натискаме едновременно познатите клавиши <Alt> и <F9> след като сме се позиционирали на съответния код. Изтриване на цяла номенклатура се извършва по същия начин или с бутона , но номенклатурата трябва да е празна.

6. Изграждане, въвеждане и актуализация на индивидуалния сметкоплан на предприятието. Подфункция "Въвеждане на сметкоплан" от функция Сметкоплан на модул Счетоводство.

Изграждането на индивидуалния сметкоплан, както бе отбелязано по - горе, е основна задача при внедряването на програмния пакет. От нейното правилно решаване зависи ефективността от работата на пакета.

Тя следва да се разработи внимателно от потребителя, като е възможно в нейното решаване да участват главния счетоводител на потребителя, авторите на продукта, продавача или друг счетоводител, запознат с възможностите на програмния продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство.

След избора на "Въвеждане на сметкоплан", Вие имате следния екран:

Екр 5.

Сметка	Наименование	Аналитичност	Материална	Валутна	Разчетна
205	Транспортни средства		Не	Не	Не
206	Стопански инвентар		Не	Не	Не
207	Разходи за придобиване на ДМА		Не	Не	Не
208	Ликвидация на ДМА		Не	Не	Не
209	Други материални активи		Не	Не	Не
211	Разходи за разширяване и учред		Не	Не	Не
214	Програмни продукти		Не	Не	Не
221	Дългоср.инвест.в дъщ.предпр.		Не	Не	Не
241	Амортизация ДМА		Не	Не	Не
2413	Амортизация сгради		Не	Не	Не
2414	Амортизация маш.съор.и оборуд.		Не	Не	Не
2415	Амортизация трансп.средства		Не	Не	Не
2416	Амортизация стоп.инвентар		Не	Не	Не
2419	Амортизация на други ДМА		Не	Не	Не
242	Амортизация на ДНА		Не	Не	Не
252	Провизии за взем.от продажби		Не	Не	Не
301	Доставки		Не	Не	Не
302	Материали		Не	Не	Не
3021	Основни материали	0401	Да	Не	Не
304	Стоки	343512	Не	Не	Не
401	Доставчици	04	Не	Не	Да
402	Доставчици по аванси		Не	Да	Да
411	Клиенти	05	Не	Не	Не
412	Клиенти по аванси		Не	Не	Не
421	Персонал		Не	Не	Не

Тук са валидни всички клавиши за Табличен вход, а колоните имат следното значение:

- сметка - код (шифър) на сметката
- текст - текст на сметката
- аналитичност - колоната се попълва само за аналитични сметки, като се въвеждат последователно кодовете на номенклатурите за всяко поредно ниво на аналитичност.

ПРИМЕР: Нека сметка 304 (Стоки) има следната аналитичност:

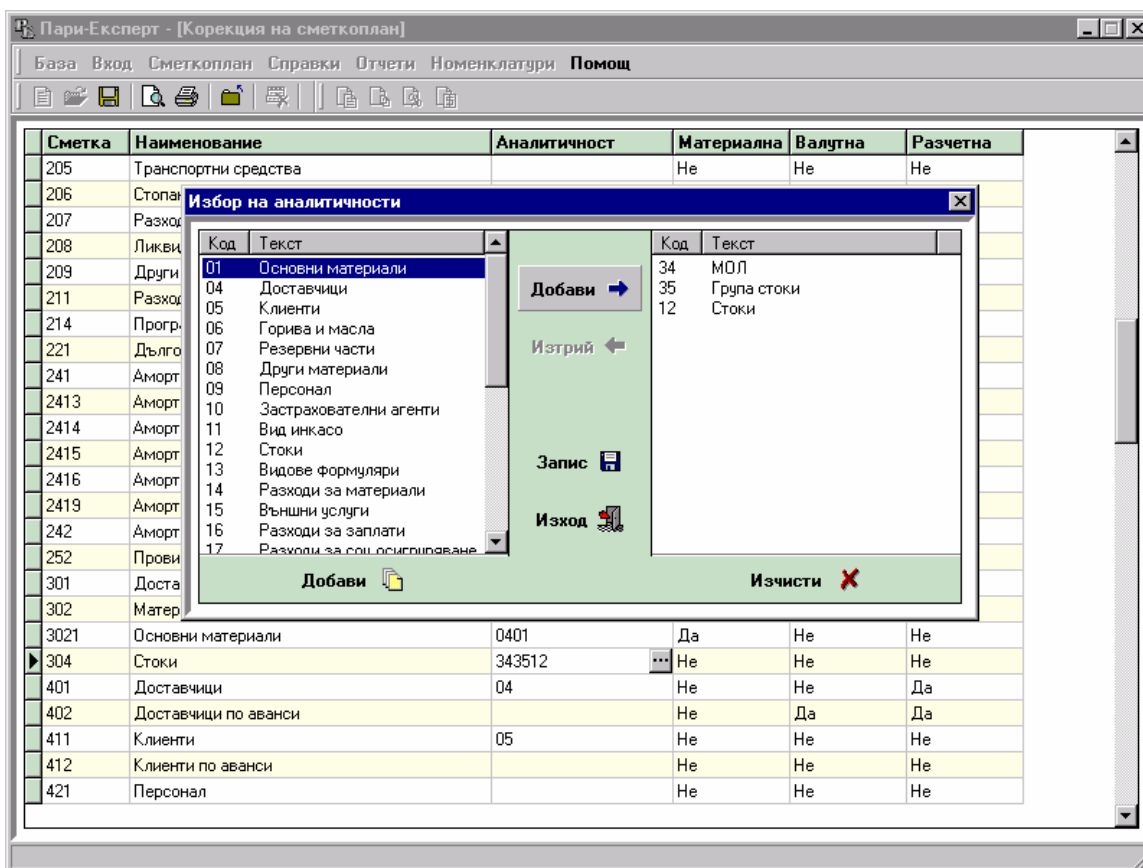
ниво 1 Мат. отг. лица с код на номенклатурата за МОЛ "34"

ниво 2 Група стоки с код на номенклатурата за гр. стоки "35"

ниво 3 Стоки с код на номенклатурата за стоки "12"

В полето аналитичност въвеждате "343512" чрез бутона който се появява в дясно на полето. В прозореца за добавяне и промяна на аналитичности се избират необходимите ни номенклатури от лявата част на прозореца и с бутон "Добави" се добавят към аналитичността на сметката. Изхода от този прозорец се извършва с бутоните "Запис" - изход със запис и "Изход" - изход без запис.

Екр.6

Полетата "Материална", "Валутна", "Разчетна" са от избран тип и позволяват въвеждане на "ДА" или "НЕ" с бутона или с <Alt>+↓.

"Материална" - "ДА" – задава сметката като материална и в изходните справки се обработват данни за количество и средно-претеглени цени на партидите.

"Разчетна" - "ДА" – указва сметката като разчетна, което създава възможност за изчисляване на две салда – дебитно и кредитно, като суми от всички дебитни и съответно кредитни салда на партидите по сметката.

"Валутна" – "ДА" – указва сметката като валутна. Валутни могат да бъдат произволно указани сметки от сметкоплана, което дава възможност за създаване на разчети във валута.

"Материални" и "Разчетни" могат да бъдат задавани само на аналитични сметки.

7. Въвеждане / Актуализация на началните салда.

С тази точка Вие завършвате началната подготовка за започване на работа.

След избора на “Въвеждане на салда” на екрана се появява покана за въвеждане на код на сметка.

В полето, което системата Ви предоставя, трябва да въведете сметката, с която искате да работите. За да се ориентирате можете да използвате услугите на клавиш <F1> или бутон .

След избора на дадена сметка, Вие можете да получите:

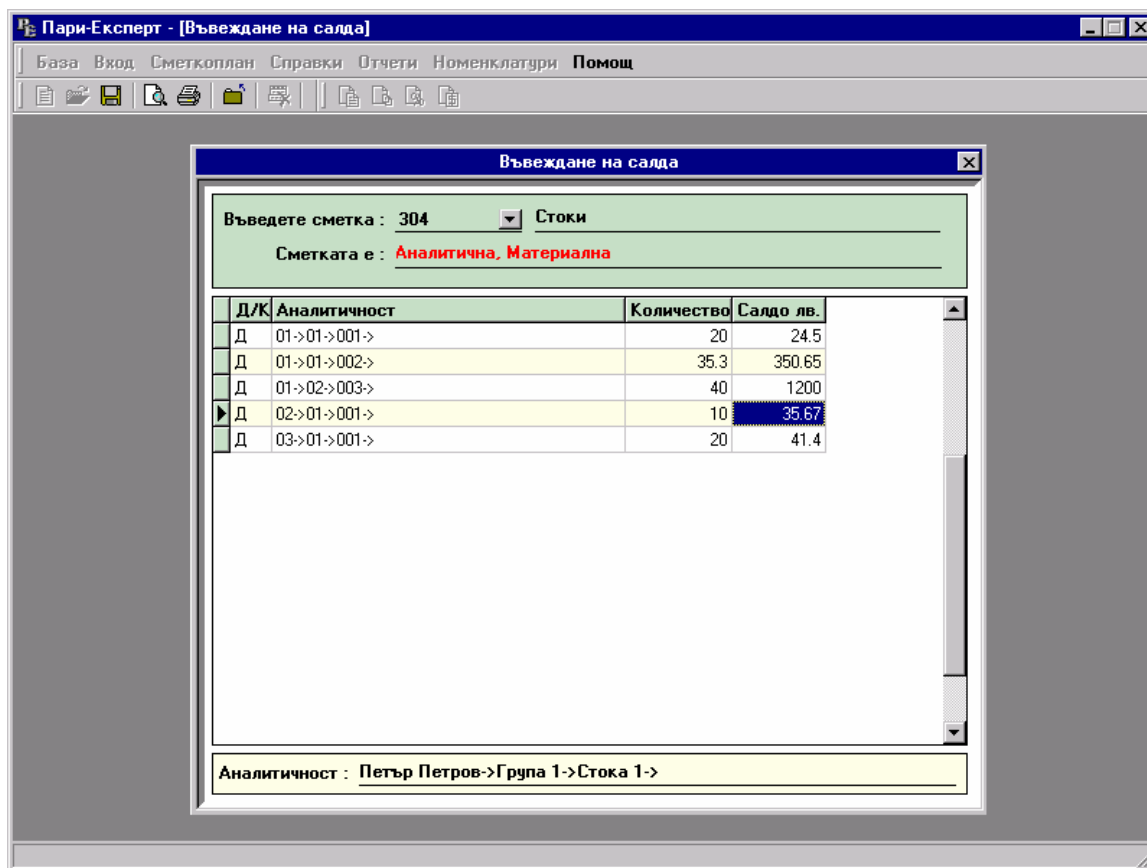
Сметката е синтетична:

Въвежда се само едно салдо. Срещу него със знак <+> се въвежда сумата на салдото, ако е дебитно и със знак <-> ако е кредитно при синтетична сметка.

Сметката е аналитична /материална/:

Въвеждат се салда на отделните партии от сметката със съответния знак. Въвеждат се салда за всяка партия към сметката.

Екр.7

Входните колони са различни в зависимост от това дали сметката е материална и / или валутна и /или разчетна.

Когато завършите работа с тази функция и натиснете бутона за запис , системата автоматично пренася корекцията върху салдата за всички по-късни месеци. Изход от функцията без запис можете да извършите с бутон .

След въвеждането на данните за начални салда, Вие сте инициализирали базата от данни и можете да започнете работа с продукта.

Процесът на внедряването завършва, когато действията с този продукт станат рутинни, а възможностите му - напълно познати.

8. Преизчисляване на салда.

Извиква се като подфункция на функция “Сметкоплан” на ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство. Действие с тази функция се налага, ако по някаква причина (обикновено техническа) за потребителя се появи разминаване в салдата по сметките при справка за сметка и показаното в оборотната ведомост, или в контролните суми на оборотната ведомост. След пускането на тази функция нещата отиват на мястото си. Функцията “обхожда” всички сметки и всички документи, започвайки преизчисляването на салдата от първоначално въведените. Това е причината след стартирането на функцията за периода на действието ѝ да не може да се работи с продукта. Времетраенето ѝ зависи от обема на въведените данни и бързодействието на използвания компютър. Препоръчваме Ви да я пускате (след като сте установили или подозирате нужда от нея), докато се занимавате с нещо друго, без използване на програмния продукт.

Това е процедура, при която на базата на началните салда и натрупаните документи се преизчисляват съответните крайни салда и обороти по счетоводните сметки. Не е наложително тази процедура да се пуска всеки път преди изготвяне на справка, а само в случай че се забележат гореописаните разлики.

Преизчисляване е препоръчително да се изпълнява и в случай на прекъсване на работа на програмата по време на въвеждане на документи и салда.

ЗАБ. Ако въпреки пускането на преизчисляване на салда остане неравнение в оборотната ведомост, за което има и надпис под последния ѝ ред, най-вероятната причина е нарушаване структурата на базата от данни и е необходима по-компетентна намеса на Вашия системен администратор или на продавача на системата.

IV. ГЛАВА ЧЕТВЪРТА

Функции Вход на документи и Справки.

1. Общо описание.

Тези функции са основни в модул Счетоводство на продукта ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство. Чрез тях се извършва ежедневната работа по обработка на счетоводните документи.

Чрез функция “Въвеждане на документи” се въвежда цялата първична информация и се зарежда счетоводната база. Едновременно с това, при извършване на контиране се актуализират и сумарните бази от данни: салда, обороти и т. н.

Чрез функция “Справки” се получават по голямата част от справките, които изготвя ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство. Те са разделени на справки по документи, справки по сметки, справки по ДДС и валутни справки. Поради наличието на сумарна база от данни, справките се изработват за много кратко време. За някои от справките се изисква и въвеждането на допълнителни данни: период, сметка, аналитичност и др.

Двете функции са достъпни след зареждане на модул “Счетоводство” на системата.

2. Необходими познания за работещите с тези функции.

Тези функции, поради тяхната специфика, са общодостъпни и с тях работят всички потребители на системата. Ето защо всеки потребител, работещ с “Вход на документи” трябва да е запознат с правилата за вход, работа и изход от функцията.

Независимо, че са предвидени максимални помощи и проследяване работата на потребителя, въвеждането на документи е отговорна операция, тъй като логически е невъзможно да се контролира всяко въведено поле. Например, не е възможен контрол на полето за дата на документите, т. е., ако потребителя причисли документа към невярна дата, това би объркало отчетността за два периода - този, към който е причислен документа и този, към който е трябвало да бъде причислен.

Друга често срещана грешка е “пропускането” или грешното контиране на документа, като последствията от това са очевидни.

Не бива да се пропуска и отношението към ДДС на всеки ред от документа.

Накратко, доколкото въвеждането на документи е основна определяща дейност за системата, то би следвало да се извършва прецизно.

В случай, че се засекат грешки от гореописаните, в системата са предвидени справки и методики за локализиране на сгрешения документ. Това позволява документа да се извика отново на екрана и върху него да се

извършат необходимите поправки. След повторния му запис, откритите грешки автоматично се поправят.

3. Вход на документи.

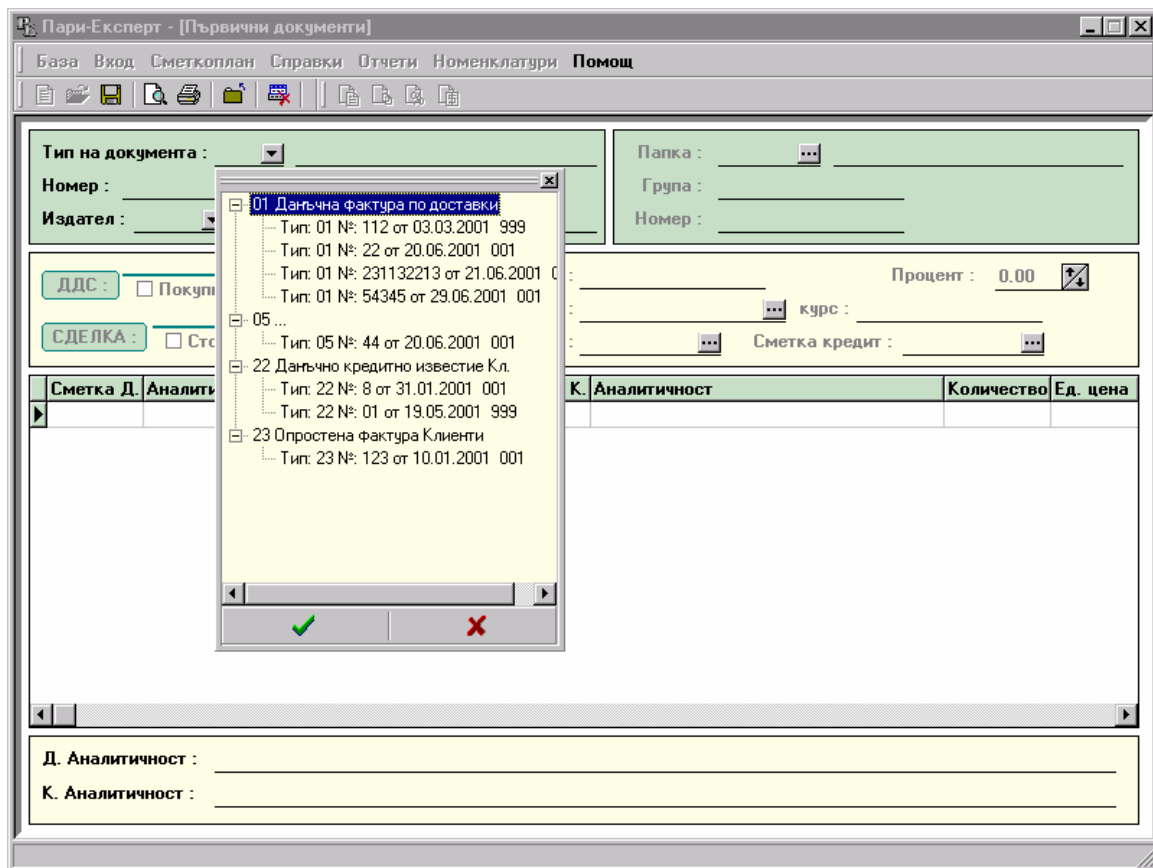
Изборът на функция “Вход на документи” става от главното меню на модула.

Чрез тази функция може да се въвежда, актуализира или изтрива първичен документ. След избора на тази точка, Вие получавате следния екран:

Екр.8

Въвежда се т. нар. заглавна част на документа. От потребителя се изисква да индетифицира документа, който ще въвежда. Ако този документ е нов, по - нататък се предоставя възможност за попълване, като за съответните полета се ползва помощ с <F1> или бутона в дясно на полето (Екр.8). Ако документът е вече въведен и се извиква за актуализация или изтриване (използване на помощ чрез клавиш <F2> или същият бутон, Екр.9), неговите данни се извличат автоматично по заглавната част.

Екр.9

Заглавната част включва полетата:

- **Тип на документа. Задължително за въвеждане.** Това е номенклатурно поле, което позволява на потребителя да определи точно какъв документ ще въвежда (<F1> или бутона в дясно). Потребителят може да създаде произволен документ (от функция "Номенклатура на документи"), всеки от които се определя с една от петте категории документи: "Стойностен-лева", "Стойностен-валута", "Материален-лева", "Материален-валута" и "С две мерки /бр.-кг./" (последният е подходящ за животновъдството). От това за какъв е определен съответния документ, зависи какви входни полета ще се предложат за редакция.

- **Номер / Дата. Задължителни за въвеждане.** Полетата служат за въвеждане на тези характеристики на документа. По тези полета документа се обработва към даден хронологичен период при осчетоводяването му.

- **Издател. Задължително за въвеждане.** Това поле определя кой е издал документа. То е номенклатурно и се определя от номенклатура "Издатели". За въвеждането му може да се използва <F1> или бутона в дясно на полето.

Входът на заглавната част е от екранен тип и за него са валидни съответните клавиши. След правилното попълване на всички полета, системата идентифицира документа и ви дава възможност или да го попълвате или да го коригирате.

Ако документът е стар (вика се за актуализация, чрез помощ с <F2> или с бутона (Екр.9) или въвеждане на идентифициращата част на документа), полетата са попълнени с въведените данни. Ако е нов, те се зареждат със стойности по премълчаване. При положение, че документа е нов, данъчният номер се получава от номенклатура “Издатели” (ако е въведен там). Входът е от екранен тип и са валидни съответните клавиши.

- **В полето папка (задължително за въвеждане)** се въвежда кода на папката от номенклатурата на папките, като може да се използва клавиш <F1> или бутона в дясно на полето за помощ.
- **Полетата група и номер (в групата) не са задължителни за въвеждане**, свързани са с папката и се използват тогава, когато документите, съхранявани в съответната папка, са повече и изискват да се поставят физически в повече от една папка.
- **Полето данъчен номер** е предназначено за дневниците на покупките или продажбите, в зависимост от вида на сделката (покупка или продажба). Не е задължително за въвеждане, що се отнася до разработването на продукта, но в някакъв момент в обработвания отчетен период трябва да се въведе, поради изискванията на счетоводното и данъчно законодателство. Ще разгледаме възможните случаи, и как да се действа при всеки един от тях:
  - **сделката е покупка:**
    - *издателя на документа е контрагент, включен в номенклатурата на издателите, с данъчен номер въведен в номенклатурата на издателите – Данъчния му номер се появява в разглежданото поле;*
    - *издателя на документа е контрагент, включен в номенклатурата на издателите, но данъчния му номер не е записан в съответното поле на записа от номенклатурата – Данъчния номер се въвежда в полето;*
    - *издателя на документа, не фигурира в номенклатурата на издателите – За този случай задължително в номенклатурата на издателите трябва да има запис с наименование “Други” и без данъчен номер, като най удобно за работа е да има код “999” – “Други”. За издател се избира този код, а в полето Данъчен номер се въвежда този на действителния издател.*
  - **сделката е продажба:**
    - *полетата издател и данъчен номер се разглеждат, като такива за контрагент-купувач, въпреки, че не съответстват на смисъла на имената на полетата, и се действа, както в горните случаи. Ползва се същата номенклатура на издателите.*

- **В ДДС** могат да се отбележат с клавиша <Space> или с мишката отношението на съответния документ към дневниците за покупки и продажби (“Покупка” или “Продажба”);

Ако се отбележи “Покупка” или “Продажба” (документите ще бъдат включени в съответните дневници по ДДС), колоната за отношение по ДДС в документа ще я има и тя трябва да бъде попълнена .

Освен това, ако не се отбележи нито една от двете възможности следващото поле “Сделка” се прескача.

Ако е отбелязано "Покупка" или "Продажба" – полето “Сделка” е достъпно и задължително в него се отбелязва една от следните възможности : “Стока” или “Услуга”.

Ако типа на документа не е валутен полетата “Валута” и “Курс на валута” се прескачат.

Ако документа е валутен, горните полета са достъпни и задължителни за въвеждане. Стойността на първото поле се избира от номенклатурата на валутите например – "USD", "DEM" и т.н. В полето курс се вписва курса на валутата спрямо лева.

При въвеждане на стойност в полето “Курс на валутата”, на всички редове от документа се преизчислява левовата равностойност.

Следващите две полета Сметка Дебит и Сметка Кредит не са задължителни за въвеждане. Смесът им е следният: Ако се очаква документа да има повече редове с една и съща контировка – то тя се задава в тези полета и при попълване в съответните полета на всеки от редовете, тази контировка се предлага, като може да се потвърди или промени.

След попълване на полета, изброени до тук, системата създава нов документ (или извлича данните при стар) и предоставя вход от Табличен тип за попълване редовете на този документ. Екранът има вида:

Екр.10

Пари-Експерт - [Първични документи]

База Вход Сметкоплан Справки Отчети Номенклатури Помощ

Тип на документа : 01 Даъчна фактура по доставки
 Номер : 231132213 Дата : 21.06.2001
 Издател : 001

Палка : 01 Каса
 Група :
 Номер :

ДДС : Покупка Продажба
 СДЕЛКА : Стока Услуга

Даъчен № : Процент : 0.00
 Валута : курс : 0
 Сметка дебит : 3021 Сметка кредит : 401

Сметка Д.	Аналитичност	Сметка К.	Аналитичност	Количество	Ед. цен
3021	001->002->	401	001->	120	1
3021	001->001->	401	001->	150	
4531		401	001->	0	

Д. Аналитичност : Достачик 1->Материал 1->
 К. Аналитичност : Достачик 1->

След въвеждане на сметка в полето “Сметка”, ако тя е аналитична, системата извежда екран за въвеждане на аналитичността. Този екран има вида:

Екр.11

Пари-Експерт - [Първични документи]

База Вход Сметкоплан Справки Отчети Номенклатури Помощ

Тип на документа : 01 Даъчна фактура по доставки
 Номер : 231132213 Дата : 21.06.2001
 Издател : 001

Палка : 01 Каса
 Група :
 Номер :

ДДС : Покупка Продажба
 СДЕЛКА : Стока Услуга

Даъчен № : Процент : 0.00
 Валута : курс : 0
 Сметка дебит : 3021 Сметка кредит : 401

Сметка Д.	Аналитичност	Сметка К.	Аналитичност	Количество	Ед. цен
3021	001	401	001	120	1
3021	001	401	001	150	
4531		401	001	0	

Д. Аналитичност : Достачик 1->Материал 1->
 К. Аналитичност : Достачик 1->

Партиди

Код	Текст
001	Достачик 1
002	Достачик 2

Код Текст
 04 Доставчици
 01 Основни материали

Текст
 остачик 1
 атериал 1

Добави

След помощ с <F1> или бутона "Избери" на екрана се появяват записите от номенклатурата на избраната партия. Ако записа е в номенклатурата – то се позиционираме върху него и с <Enter> или двоен клик на мишката го избираме. Ако обаче липсва в номенклатурата, на потребителя се предоставя възможност да го въведе, без да излиза от функцията. Това става с натискане на клавиш <F2> или бутона за добавяне долу в дясно на прозореца. След това, в долната част на прозореца се появява друго поле за въвеждане на код и текст на записа от номенклатурата. След като завършим с въвеждането на новия запис, той е наличен в номенклатурата и можем да го извлечем от там. След избор на аналитичност, в долната част на екрана, над информационния ред, се изписва текста на записа от номенклатурата по дебитната и по кредитната сметка.

В показания пример има само едно ниво на аналитичност. Всяка партия се разглежда и от нея може да се избира с клавиш (<F1> или бутона "Избери"). След въвеждането и на последната партия, този екран се затваря и системата Ви връща към въвеждането на реда на документа. Логиката на контрола на това поле е следната: Ако в сметкоплана съществува трицифрена и към нея има една или повече четирицифрени сметки не е допустимо контиране по обобщаващата трицифрена сметка. Това е така, защото салдата и оборотите по обобщаващата сметка са суми от същите по четирицифрените сметки към нея.

Полетата (колониите) "Количество", "Единична цена", "Стойност валута" и "Стойност лева" са строго обвързани едно с друго (както и би следвало да бъде). При въвеждане на "Единична цена", "Количество" и "Стойност валута", се изчислява и автоматично попълва "Стойност лева". В някои документи е необходимо да се въведе и чисто стойностен ред. Ето защо, въпреки че документа е материален, се допуска въвеждането на "Стойност лева" или "Стойност във валута". Ако се въведе стойност във валута, стойността в лева се преизчислява. Ако се въведе стойност в лева, появява се прозорче, в което трябва с "Да" или "Не" да се даде отговор на въпроса да се преизчисли ли стойност във валута. При положителен отговор това се извършва с въведения курс.

Ако документът е само материален, въвеждането на полетата "Количество" и "Единична цена", автоматично попълва "Стойност лева", а въвеждането на "Стойност лева" не преизчислява "Количество" и "Единична цена".

В полето ДДС, което е задължително, ако както бе казано по-горе сме избрали "Продажба" или "Покупка", се въвежда необходимия код, който се извлича от номенклатурата "Отношения с ДДС". За продажби кодове от "01" до "09" (главно се ползва "01" – "Облагаема сделка без ДДС – продажби"), а за покупки над "11" (вкл.) (главно "21" – "С право на данъчен кредит").

На отделен ред се записва контировка само за данъка, като в полето отношение с ДДС се записва код "99" – "ДДС".

Ако в документа фигурират и приключвателни операции – в това поле се записва "00" – "Без отношение по ДДС".

Полето "Коментар" е незадължително и неговото предназначение е да се ползва за коментар и пояснение към контировката.

При въвеждане на ред, в който е пропуснато нещо, което логиката на счетоводството (заложена в продукта) изисква да е там системата издава съобщение за това.

Изход със запис от дейността "Въвеждане на първични документи" се осъществява с клавиш <F10> или с бутона за запис на документа. Ако искаме да излезем от документа без запис се използва бутона или за зачистване съдържанието на входната форма.

След записа на документа, системата Ви връща във въвеждане на заглавната част, за да продължите с въвеждането на нов документ. Ако искате да се откажете от тази дейност използвайте бутона за изход от формата.

Допълнителни възможности при функцията въвеждане на първични документи. С промените в счетоводното законодателство и с развитието на системата се разработиха някои нови възможности за потребителя.

Това са:

- За въвеждане на документ от предишен отчетен период (обикновено фактура за доставка), който да влезе в обработвания период, след натискане на втория бутон , в което поле се въвежда действителната дата на издаване на документа (от предишен отчетен период). Така документа се осчетоводява в обработвания период, и носи действителната си дата за дневниците по ДДС.

- Ред от документа се изтрива, както е подсказано при въвеждане на редове от документа с <Alt>+<F9>, когато сме се позиционирали върху реда. Възстановяването на маркирания (изтрит) ред става с ново <Alt>+<F9>. Изтриването на цял документ става с бутона ... от основното меню. Възстановяването е със същия бутон. Физически и безвъзвратно, маркираните за изтриване редове или документи, става с "Пакетиране" от сервизните функции.

- При въвеждане на редовете на документите, във всеки момент има възможност след натискане на клавиш <F3> или бутона за преглед за показване на екрана и разпечатване на Протокол за взетите с този документ счетоводни операции. Това, разбира се, има смисъл след завършване на въвеждането и на последния ред на документа.

- С натискане на клавиша <F4>, когато сме в полето за въвеждане на ред на документи можем да извикаме среднопретеглената доставна цена на елемента от кредитираната сметка (Д-т 702 – Приходи от продажба на стоки на К-т 304 Стоки, разбира се със съответните аналитичности. От съответната стока трябва да има наличности – иначе цената е 0). С тази възможност трябва да се внимава, защото клавиш <F4> извиква средно-претеглена цена към текущия момент т.е. взема предвид всички направени записи по

сметката. Затова, ако правим корекции в минали периоди по материални сметки не трябва да се използва клавиш <F4>.

4. Справки.

За старт на тази дейност се избира функция "Справки" от основното меню на модула.

Справките са в 4 групи: "Справки по документи", "Справки по сметки", "Справки по ДДС" и "Валутни справки".

След като са въведени началните салда и данни от първичните счетоводни документи за съответния отчетен период, могат да се стартират всички записани в менюто справки.

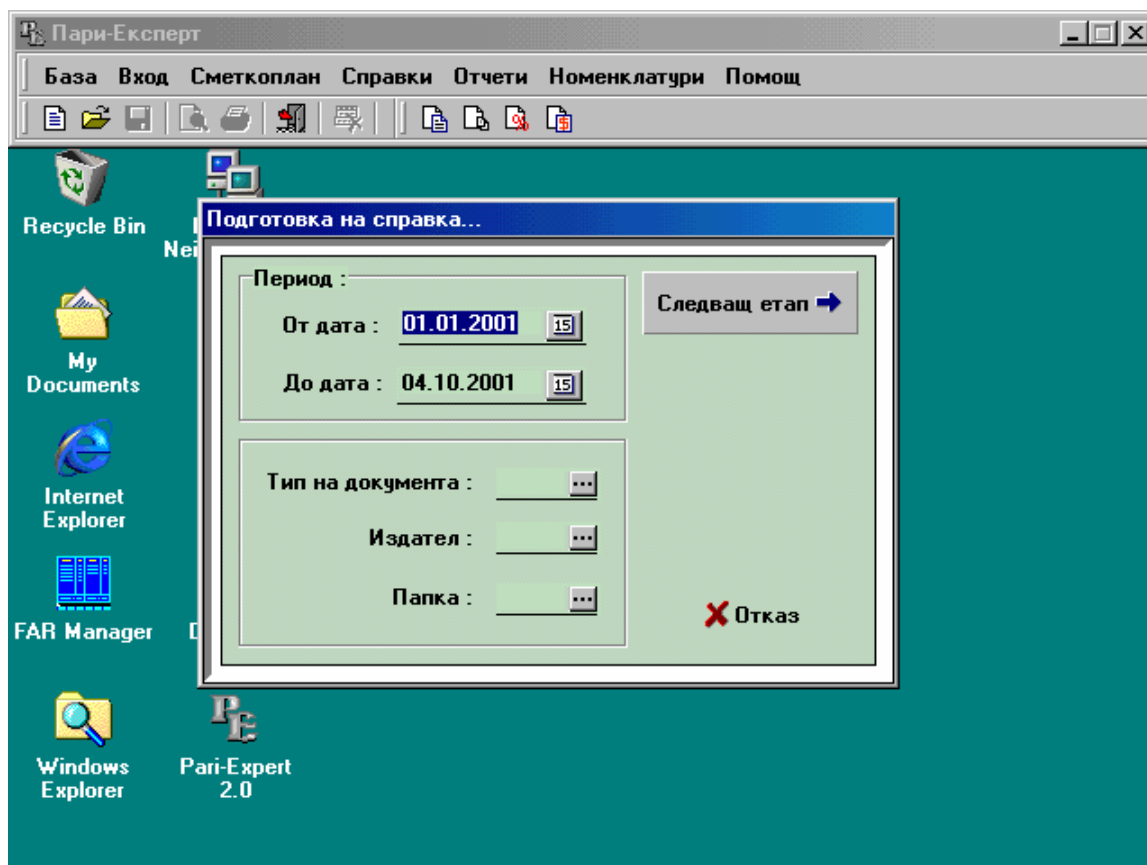
4.1. Справки по документи.

Тези справки извеждат хронологични описи на въведените в базата данни от първичните документи. Те съдържат най - обща информация за счетоводните записвания и тяхната контировка. Разликата между първите три и следващите три справки е в това, че документите в първите са с по-пълна идентификационна част. Последната справка е както предходната, но документите са подредени по избрания тип на документ по поредност на номера на документа.

Те съдържат следните позиции:

- тип , номер, дата на документа, издател и папка ;
- вид на валутата и курс за валутните документи;
- количество, валута и сума в лева на записа;
- счетоводна сметка по дебита и аналитичност;
- счетоводна сметка по кредита и аналитичност.

Входният екран за стартиране на справката има вида:

В зависимост от зададените условия на справката: тип на документ, издател на документ, папка и период може да се получи конкретна извадка от базата от данни. При непопълване на съответните полета се извеждат всички въведени такива документи.

4.2. Справки по сметки.

Това е най-разнообразната група справки в системата. Тези справки са най-често използваните. Затова е обърнато голямо внимание на техния вид и бързодействие.

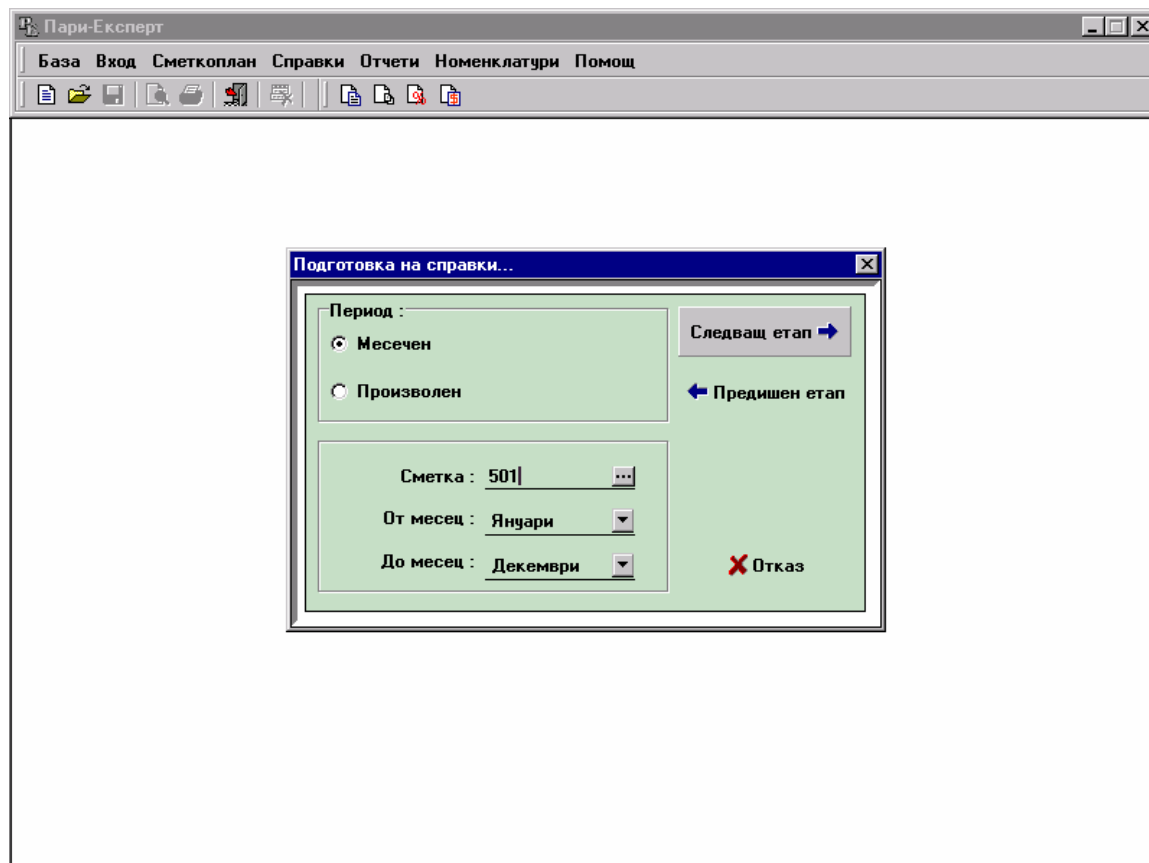
Тези справки са:

- **Подробно движение на сметка**
- **Справка по обобщена аналитичност**
- **Справка за разчетна сметка**
- **Извлечение за обороти на сметка**
- **Извлечения за салда на сметка**
- **Оборотна ведомост**
- **Справка за аналитична партида**
- **Главна книга**

- **Главна книга аналитична**

При стартиране на всяка справка се изисква въвеждането на входни параметри. Най-често това са: номер на счетоводна сметка, избрана аналитичност, период – месечен или произволен. За онагледяване показваме един екран който се използва при по-голяма част от справките:

Екр.12

След въвеждане на необходимите входни данни се потвърждава с бутон “Следващ етап” или се отказваме от справката с бутон “Предишен етап” или “Отказ”.

4.2.1. Подробно движение на сметка.

Тази справка има за цел да покаже състоянието на дадена сметка към даден момент и за определен период. Общото съдържание на сметката е: начално състояние, обороти, крайно състояние.

Конкретният вид на справката зависи от начина, по който е записана счетоводната сметка в индивидуалния сметкоплан. Ако сметката е синтетична, тази справка има само синтетичен вид, а ако е аналитична може да се изведе синтетичен или аналитичен вид на справката. За разчетните сметки има възможност за отчитане едновременно на дебитно и кредитно начално или крайно салдо.

За материалните сметки, аналитичния им вид съдържа и количествени показатели, като по подразбиране се изчисляват средно претеглени цени на материалните запаси.

Синтетичният вид на справката съдържа начални салда за сметката, обороти по сметката без извеждане на аналитични контировки и крайни салда. Оборотите на сметката се извеждат като отделни записи от базата от данни.

В този вид на справката се съдържат следните данни:

- данни за периода на справката ;
- начално салдо на сметката ;
- обороти за периода - сума, кореспондентна сметка, тип, номер, дата и папка на документа ;
- крайно салдо на сметката ;
- обобщени обороти по дебита и кредита на сметката за периода.

Справката може да се извежда за всички счетоводни сметки, създадени от потребителя.

Справката има вида:

Екр.13

Пари-Експерт - Преглед на справка

Подробно движение за сметка 501

Дата: 15.07.2001
Отчетна година: 2001

ЕДК Софтуер ООД
Подробно движение на сметка 501 - "Каса"
за периода: Януари - Декември

Стопанска операция	Сума лева		Кор. сметка
	Дебит	Кредит	
Начално салдо към 01.01.2001	0.00		
23 Опростена фактура Клиенти 123/10.01.2001; ...	6500.00		4911
01 Данъчна фактура по доставки 333/12.07.2001; ...	13.50		3021
16 Банково бордеро валута 1/13.07.2001; ...		2760.00	504
Обороти	6513.50	2760.00	
Салдо	3753.50		

1 от 1   100%

Аналитичният вид на справката е по общи параметри същия като синтетичния, с тази разлика, че е раздробен по аналитичните партиди на съответната счетоводна сметка. Справката съдържа показателите: начално салдо, обороти и крайно салдо за всяка от наличните партиди към дадената сметка.

Справката може да се изпълнява в този вид само за аналитични счетоводни сметки, като това се следи от самия програмен продукт.

Справката съдържа:

- период на сметката;
- данни за аналитичността на сметката - партиди.

За всяка партида се извеждат:

- начално салдо на партидата - количество, сума;
- обороти за периода - количество, сума, единична цена ;
- кореспондентна сметка ;
- крайно салдо - количество, сума;
- средно претеглена цена за материалните сметки.

Съдържа се информация за натрупаните крайни салда по всички нива на аналитичността на сметката.

Справката се стартира от менюто. Въвежда се номера на счетоводната сметка, за която се иска справката или се избира от номенклатурата. Следва меню за избор на вида на справката - синтетична или аналитична (само за аналитични сметки) и меню за избор на периода, който ще обхване.

При аналитичния вид на справката за сметки с повече от едно ниво на аналитичност може да се направи избор на подмножество от сметката.

Пример:

Счетоводна сметка	Аналитичност 1
3041 - Стоки на склад	001 - Склад 1

Справката се изготвя само за Склад 1 от сметка Стоки на склад.

Справката има вида:

Екр.14

Пари-Експерт - Преглед на справка

Подробно движение за сметка 3021

Дата: 15.07.2001
Отчетна година: 2001

ЕДК Софтуер ООД
Подробно движение на сметка 3021 - "Основни материали"
за периода: Януари - Декември

Стопанска операция	Сума лева		Кор. сметка	Количество		Единична цена
	Дебит	Кредит		Дебит	Кредит	
001 Достачик 1						
001 Материал 1 - начално салдо към 01.01.2001	2.00			2.00		
01 Данъчна фактура по доставки 22/20.06.2001; ...	243.33		401	20.50		11.87
01 Данъчна фактура по доставки 22/20.06.2001; ...	120.00		401	10.00		12.00
01 Данъчна фактура по доставки 231132213/21.06.2001; ...	103.50		401	150.00		0.69
01 Данъчна фактура по доставки 54345/29.06.2001; ...	10.00		401	1.00		10.00
01 Данъчна фактура по доставки 333/12.07.2001; ...	12.90		401	3.00		4.30
01 Данъчна фактура по доставки 333/12.07.2001; ...		13.50	501		3.00	4.50
001 Материал 1 - обороти	489.73	13.50		184.50	3.00	
001 Материал 1 - крайно салдо	478.23			183.50		43.36
002 Материал 2 - начално салдо към 01.01.2001	0.00			0.00		
01 Данъчна фактура по доставки 22/20.06.2001; ...	66.55		401	1.45		45.90
01 Данъчна фактура по доставки 231132213/21.06.2001; ...	120.00		401	120.00		1.00
002 Материал 2 - обороти	186.56	0.00		121.45	0.00	
002 Материал 2 - крайно салдо	186.56			121.45		46.90
999 Обща партида - начално салдо към 01.01.2001	0.00			0.00		
01 Данъчна фактура по доставки 54345/29.06.2001; ...		12.00	443		2.00	6.00

1 от 2   100%

4.2.2. Справка за обобщена аналитичност.

Справката е предназначена за аналитични сметки.

4.2.3. Справка за разчетна сметка.

Справката има приложение за разчетните сметки, защото обобщава информацията до ниво документ. След стартиране на справката се въвежда сметката и периода, а след това се дава възможност за избор на конкретна партида (ако е аналитична сметка) или с празно поле за партида се избират всички записи от сметката. Избира се и дали справката да бъде аналитична или синтетична. В зависимост от последния избор, справката се изготвя по партиди, ако е избрана аналитична справка или без да се посочват партидите, ако изборът е синтетична справка. Резултат от справката са записи, за избрания период, съдържащи: стопанска операция (първичен документ), обороти по дебита и кредита, кореспондираща сметка за всяка операция (документ) и папка, към която е записан документа. В началото и края на справката са посочени салдата по дебита и кредита.

4.2.4. Извлечение за обороти на сметка.

Справката се стартира със задаване на сметка, период и аналитичност. Резултата е извлечение за началните салда, оборотите и крайните салда на сметката за определения период във обобщен вид - като суми за периода.

Екр.15

Пари-Експерт - Преглед на справка

Извлечение за обороти на сметка 3021

Дата: 15.07.2001
Отчетна година: 2001

ЕДК Софтуер ООД
Извлечение за сметка 3021 - "Основни материали"
за периода: Януари - Декември

Наименование	Начално салдо		Дебитни обороти		Кредитни обороти		Ког
	Количество	Стойност	Количество	Стойност	Количество	Стойност	
001 Доставкач 1							
001 Материал 1	2.00	2.00	184.50	489.73	3.00	13.50	
002 Материал 2			121.45	186.56			
999 Обща партида			4.00	18.00	2.00	12.00	
001 Доставкач 1		2.00	4.00	694.29	2.00	25.50	
002 Доставкач 2							
002 Материал 2					2.00	5.00	
002 Доставкач 2		0.00		0.00	2.00	5.00	
Салдо		2.00		694.29		30.50	

1 от 1   100%

4.2.5. Извлечение за салда на сметка.

Входните параметри на справката са същите като за "Извлечение за обороти". Изготвя се справка съдържаща крайни салда към зададения период с количество, стойност и средно претеглена доставна цена.

Екр.16

Пари-Експерт - Преглед на справка

Салда за сметка 3021

Дата: 15.07.2001
Отчетна година: 2001

ЕДК Софтуер ООД
Салда за сметка 3021 - "Основни материали"
за периода: Януари - Декември

Наименование	Крайно салдо		Средна цена
	Количество	Стойност	
001 Доставкач 1			
001 Материал 1	183.50	478.24	2.61
002 Материал 2	121.45	186.56	1.54
999 Обща партида	2.00	6.00	3.00
001 Доставкач 1	2.00	670.79	3.00
002 Доставкач 2			
002 Материал 2	18.00	35.00	1.94
002 Доставкач 2	18.00	35.00	1.94
Салдо		705.79	

1 от 1   100%

4.2.6. Справка за аналитична партида.

След стартиране на справката се иска въвеждане на аналитична номенклатура по която ще се прави справката, елемент от тази номенклатура и сметка, с която е свързана номенклатурата и елемента от нея (така, както е зададена връзката в сметкоплана). Справката извежда състоянието и движението на дадена аналитична партида. Тя съдържа салдо за началото на зададения период, обороти за периода и крайно салдо за периода. За аналитичните партиди от материалните сметки тези салда и обороти са със стойностно и количествено измерение

Когато една аналитична партида присъства в няколко сметки, може да се изведе обобщена справка. По този начин може да се получи информация за състоянието на тази партида по отделни сметки и общо за предприятието. Пример за това е наличността на стока в няколко склада.

Като параметри на входа на справката се задават, както бе казано :

- номенклатура, от която се избира аналитичния елемент ;
- аналитична партида (елемент от тази номенклатура);
- счетоводна сметка.

Ако полето за въвеждане на счетоводна сметка се остави празно, прави се обобщена справка за състоянието на тази партида по всички сметки.

4.2.7. Оборотна ведомост.

Справка "Оборотна ведомост" извежда информация за всички счетоводни сметки. Нейният вид е: начални салда, обороти, крайни салда. Информацията по салдата и оборотите е обобщена в рамките на зададения период във вид на сума. Началните и крайните салда са сведени до една сума (дебит или кредит), като изключение правят разчетните сметки (възможно е дебит и кредит). Оборотите са натрупани за дебита и кредита на съответната сметка.

Съдържанието на справката е:

- код на счетоводна сметка ;
- наименование на сметката ;
- начално салдо дебит ;
- начално салдо кредит ;
- обороти дебит ;
- обороти кредит ;
- крайно салдо дебит ;

- крайно салдо кредит .

Екр.17

Пари-Експерт - Преглед на справка

Оборотна ведомост

Дата: 15.07.2001
Отчетна година: 2001

ЕДК Софтуер ООД
Оборотна ведомост
за периода Януари - Декември

Сметка	Текст	Начално салдо		Обороти		Кр. салдо	
		Дебит	Кредит	Дебит	Кредит	Дебит	Кредит
302	Материали	2.00	0.00	734.29	30.50	705.79	0.00
3021	Осно вни материали	2.00	0.00	734.29	30.50	705.79	0.00
304	Стоки	1652.22	0.00	0.00	0.00	1652.22	0.00
401	Доставчици	0.00	0.00	0.00	842.97	0.00	842.97
402	Доставчици по аванси	0.00	0.00	250.00	30.00	220.00	0.00
411	Клиенти	0.00	0.00	232.00	0.00	232.00	0.00
442	Вземания по липси и начети	0.00	0.00	5.00	0.00	5.00	0.00
443	Цено ви разлики по липси и нач.	0.00	0.00	12.00	0.00	12.00	0.00
453	Разчети за ДДС	0.00	0.00	108.68	22.00	86.68	0.00
4531	ДДС покупки	0.00	0.00	108.68	0.00	108.68	0.00
4532	ДДС продажби	0.00	0.00	0.00	22.00	0.00	22.00
491	Застрахователни агенти	0.00	0.00	58530.00	28500.00	30030.00	0.00
4911	Застрахователни агенти	0.00	0.00	58530.00	28500.00	30030.00	0.00
501	Каса	0.00	0.00	6513.50	2760.00	3753.50	0.00
503	Разплащателни с-ки в лева	0.00	0.00	22000.00	0.00	22000.00	0.00
504	Разплащателни с-ки в ъв валута	0.00	0.00	2760.00	230.00	2530.00	0.00
709	Приходи от допълн. дейност	0.00	0.00	0.00	210.00	0.00	210.00
761	Приходи от застрахователни	0.00	0.00	0.00	58530.00	0.00	58530.00

1 от 1 100%

В края на таблицата на оборотната ведомост се извеждат контролни суми за контрол на контировката и салдата. Тези суми се получават само от сумиране на трицифрените сметки, което предполага задължително наличие на трицифрена сметка, когато в сметкоплана се въвежда четирицифрена сметка. При изчисляване и извеждане на оборотната ведомост всички четирицифрени сметки се сумират в тяхната трицифрена обобщена сметка.

Справката може да се извежда за произволен месечен период или за целия годишен период.

При стартиране на справката като параметри на входа са само началния и крайния месец за периода на изготвяне на справката.

4.2.8. Главна книга.

Главна книга може да се стартира за една сметка, за група сметки или за всички сметки. Входните параметри на справката са: счетоводна сметка и период. Главната книга представлява справка с натрупаните обороти по дадената сметка сумирани по кореспондентни сметки.

Ако искаме да получим справка за движението на всички сметки по които има записвания стартираме справката с празна сметка.

Екр.18

Пари-Експерт - Преглед на справка

Главна книга

Дата: 15.07.2001
Отчетна година: 2001

ЕДК Софтуер ООД
Главна книга
за периода: Януари - Декември

Сметка 3021 - "Основни материали"	Дебит	От сметка	Кредит	От сметка
Начално салдо	2.00		0.00	
	734.29	401	5.00	442
			12.00	443
			13.50	501
Обороти	734.29		30.50	
Крайно салдо	705.79		0.00	

Сметка 401 - "Доставчици"	Дебит	От сметка	Кредит	От сметка
Начално салдо	0.00		0.00	
			734.29	3021
			108.68	4531
Обороти	734.29		873.47	
Крайно салдо	0.00		842.97	

1 от 3   100%

4.2.9. Главна книга аналитична.

Има същият вид както предходната справка но разбита до ниво на един аналитичен елемент, т.е. оборотите на дадена аналитична партида сумирани по кореспондентни сметки.

4.3. Справки по ДДС.

Тези справки са необходими, ако фирмата, ползваща счетоводния продукт е регистрирана по ДДС и при въвеждане на първичните документи са въведени необходимите данни за дневниците по ДДС. Чрез справките се осигурява ежемесечното отчитането и правилното взаимоотношение на фирмата с данъчните органи по повод ДДС. В тази подфункция от общата функция Справки се включва и създаването на записи на дискети, изисквани от данъчните служби, пред които се отчита фирмата.

След стартиране на "Справки по ДДС" се появява възможност за избор на конкретната справка (действие):

Справка за грешно начислен ДДС

Дневници по ДДС

Изход на дискети

Декларация по ДДС

4.3.1. Справка за грешно начислен ДДС.

След стартиране на справката се избира периода, а след това и за кой дневник се търси справката – на покупките или на продажбите. Ако има грешно начислен ДДС в съответния дневник в справката се намира ред със следното съдържание: вид на документа, номер на документа, код на издателя на документа, име на изпълнителя на сделката, ДДС по фактура, сума на ДДС с вярно изчисления процент и разликата между тях.

4.3.2. Дневници по ДДС.

След избор на период и вид на дневника (покупки или продажби) се изработва желаните дневник, чиито изход е както за всички справки, описани до сега. Продавача на продукта поема задължението да следи счетоводното и данъчното законодателство и своевременно да реагира при промени с актуализация на продукта.

Дневниците за ДДС са изходни документи, които включват само част от първичните счетоводни документи. За тяхното изготвяне е необходимо на всеки ред от счетоводния документ да се нанесе мястото му в съответния дневник. Това става по следния начин:

(1) При въвеждане на код в номенклатура "Документи" се задава, че този тип документ ще има отношение към ДДС и съответния код от държавен вестник в полето "Документ по ДДС";

(2) При въвеждане на първични документи в общите данни на документа се отбелязва към кой дневник документа ще има отношение - за покупките или продажбите, както и вида на сделката;

(3) На всеки ред от документа се записва мястото му в съответния дневник - "Облагаеми сделки", "Освободени сделки", "Сделки с право на частичен кредит" и т. н. Всички отношения на счетоводните записи към ДДС са кодове от номенклатура, която може да се допълва и променя.

4.3.3. Изход на дискети.

С тази подфункция се създава запис на дневниците на дискети с всички необходими данни, изисквани при подаване на дневниците и декларацията по ДДС на дискети чрез програмата на данъчните служби.

4.3.4. Справка - декларация за ДДС.

Същинската част от данните за декларацията се извличат от дневниците, идентификационната част се извлича от данни, които се записват в една от сервизните функции на продукта, а именно "Данни за фирмата". За някои специфични случаи, като приспадане на данъчен кредит се изисква и ръчно въвеждане в съответни полета. Датите за ефективно внесен данък се предлагат (системна дата) при създаване на "Справка - декларация за ДДС", но се въвежда действителната дата, на която е станало събитието. След попълване на необходимите данни следва изготвяне на справката, преглед и разпечатване по описаните досега начини.

4.4. Валутни справки.

Тези справки са: "Подробна справка за сметка" и "Извлечение за валутна сметка". Всички тези справки имат смисъл и извеждат съдържание за сметки, които в сметкоплана са обявени за валутни, с обозначение в съответното поле.

4.4.1. Валутна справка за сметка.

Справката се прави по тип валута. След стартиране на справката се иска въвеждане на сметка, период и тип валута, по които се изготвя справката. Ако сметката е аналитична, се изисква и въвеждане на аналитичност. Ако не се въведе конкретен запис от аналитичната номенклатура в справката се включват всички аналитични елементи. В противен случай справката е само за въведения код от номенклатурата.

Тази справка има вида на описаната вече "Справка за сметка" с тази разлика, че вместо само левови стойностите тук са и валутните. Справката може да бъде извеждана само за валутни сметки.

В зависимост от това дали сметката е аналитична или синтетична, можем да изведем справката по различен начин.

Справката има вида:

Екр.19

Пари-Експерт - Преглед на справка

Подробно движение за сметка 402

Дата: 15.07.2001
Отчетна година: 2001

ЕДК Софтуер ООД
Валутна справка за сметка 402 - "Доставчици по аванси"
за периода: Януари - Декември

Стопанска операция	Сума лева		Кор. сметка	Сума валута		Курс
	Дебит	Кредит		Дебит	Кредит	
Начално салдо към 01.01.2001	0.00					
16 Банково бордеро валута 1/13.07.2001; ...	230.00		504	100.00		2.30
Обороти	230.00	0.00		100.00	0.00	
Салдо	100.00	0.00		100.00	0.00	

1 от 1   100%

4.4.2. Извлечение за валутна сметка.

Справката е аналогична на Извлечение за салда на сметка но със стойности във валути.

V. ГЛАВА ПЕТА

“БАЗА”

1. Предназначение на “База”.

В нея се съдържа основния инструментариум, чрез който потребителя поддържа базата от данни и противодейства на разрушенията. Там се намират функциите:

Данни за фирмата

Работа с фирми

Работа с потребители

Годишно приключване

Архивиране и възстановяване

Сервизни функции: индексирание и пакетиране.

Важно е лицето, упълномощено да извършва тези дейности да притежава определени познания за компютъра, операционната система и програмния продукт ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство.

Във фирмите, където има назначен програмист или просто системен оператор, разработчиците препоръчват той да поеме работата с този модул. Ако няма аварийни обстоятелства (спиране на ток, технически неизправности по компютъра и т. н.), би следвало да не се налага (или поне да е рядкост) работата със “Сервизни функции”.

Там където няма назначен компютърен специалист, препоръчваме да бъде определено длъжностно лице, което да се занимава с тези дейности. Това трябва да бъде човекът, който е най - добре запознат с компютърната обработка и работата с компютъра изобщо.

Лицето, което се занимава с поддръжка на базата от данни и работи с модул “База” ще наричаме администратор на системата.

В случай, че не разполагате с достатъчно компетентен администратор, препоръчваме Ви да се обърнете към продавача на пакета ПАРИ ЕКСПЕРТ® Счетоводство и да обсъдите с него опциите за поддръжка на системата. Поддръжката на системата може да се извършва и от страна на продавача и включва дейностите на администратора, както и адекватни действия при по - сериозни разрушения на базата от данни, технологични архивирания и т. н.

2. Описание на функциите.

2.1. Данни за фирмата

В нея се въвеждат идентификационните данни на фирмата чийто данни се обработват. Тези данни се вмъкват във всички справки, както и в

дневниците и дискетите по ДДС. По тази причина те трябва да бъдат въведени вярно и точно.

2.2. Работа с фирми.

Чрез тази функция се дава възможност за многофирмена работа на системата. Имате възможност да създавате, редактирате и изтривате бази данни за различни фирми на вашия компютър.

2.3. Работа с потребители.

Тази функция работи с потребителите на системата - техните имена, пароли и права и нива на достъп до данните. До тази функция обикновено имат достъп потребители с най-високото ниво на достъп до системата.

2.4. Годишно приключване.

Тази функция има за цел преминаване от една текуща година към следващата с прехвърляне на всички начални салда на системата.

Тази функция може да се използва с пълната си функционалност само когато не са правени промени в индивидуалния сметкоплан в новия отчетен период.

2.5. Архивиране и възстановяване.

Това са много важни функции на системата, затова съвсем подробно са разгледани в гл.VI на настоящето ръководство.

2.6. Индексиране

Индексирането е администраторска дейност, която се извършва при разрушение в индексните файлове, които осъществяват достъпа до базите от данни. Ако не са регистрирани аварийни ситуации, все пак би било добре индексиранието да се извършва един път в месеца.

2.7. Пакетиране

Пакетирането се извършва аналогично на индексиранието.

Пакетирането физически премахва маркираните за изтриване записи или документи (с <Alt>+<F9>) от избраните файлове. След този момент тяхното възстановяване е невъзможно. Единственият начин е повторното им въвеждане.

VI. ГЛАВА ШЕСТА

АРХИВИРАНЕ НА СИСТЕМАТА.

1. Необходимост от архивиране.

При компютърната обработка, и особено при работата с бази от данни е много популярно архивирането на данните и системата като цяло. Това не е напразно.

Архивирането на данните и програмните продукти е процес на създаване на резервно копие на магнитен носител. Това копие се създава от специализирана програма - архиватор. В процеса на създаване на копието, архиватора извършва компресиране на файловете (данни, програмни продукти и др.). По този начин се създава копие, което е няколко пъти по - малко по обем от оригинала, но за сметка на това с него не може да се работи непосредствено. За да използвате архивното копие се налага да извършите обратния процес (да го разархивирате).

Архивирането е изключително важна част от всяка технология за обработка на бази данни. Тази важност произтича от факта, че не съществуват компютърни системи с 100 % надеждност. Колкото и строги да са мерките за защита, все пак остава вероятността за пълно разрушение на системата. Тогава единственото решение е възстановяване на базата от данни от последното направено архивно копие. При други технологии на работа, това възстановяване може да се извърши и от различни архивни копия.

Продукта се предава на потребителя с вариант за архивиране, при който модула е настроен като функция от системата. Като правило архивирането създава архивен файл на твърдия диск, на флопи дисково устройство или на друг носител. Препоръчваме архивирането да се прави ежедневно, като се сменят дискетите, така че разликата в данните да е един ден въвеждане. Настройването на архивирането е конкретно, в зависимост от организацията на работа, но стандартно зареждаме архивиране на всички бази с данни в архив, с име "DDMMYYYY" ("20112000" архив от 20.11.2000 г.). При вариант на многофирмено счетоводство настройката на архивирането се прави за всяка фирма по отделно.

Възстановяването от направените архивни копия, зависи от организацията на архивирането и затова няма да се спираме тук на него. Указания как да се извърши ще дадем, в зависимост от конкретния случай.

При промяна или добавяне на нови функции своевременно ще бъдете снабдени с указания за начина на действие.

Желаем Ви успешна работа !